

9.-luokkalaisten kokemuksia ja toiveita saamastaan seksuaalikasvatuksesta koulussa

LAB-ammattikorkeakoulu

Sairaanhoitaja (AMK)

Janita Pellinen, Julia Suomalainen, Kia Tanskanen & Jenna Vainio

Tiivistelmä

Tekijä(t) Janita Pellinen, Julia Suomalainen, Kia Tanskanen & Jenna Vainio	Julkaisun laji Opinnäytetyö, AMK Sivumäärä 36	Valmistumisaika 2021
Työn nimi 9.-luokkalaisten kokemuksia ja toiveita saamastaan seksuaalikasvatuksesta koulussa		
Tutkinto Sairaanhoidtaja (AMK)		
Toimeksiantaja		
Tiivistelmä <p>Opinnäytetyössä käsiteltiin 9.-luokkalaisten koulussa saamaa seksuaalikasvatusta. Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millaiseksi 9.-luokkalaiset kokivat saamansa seksuaalikasvatuksen riittävyden koulussa. Opinnäytetyössä selvitettiin myös, millaista he haluaisivat koulusta saatavan seksuaalikasvatuksen olevan.</p> <p>Työn tavoitteena oli, että tutkimusta pystyttäisiin oppilaiden kokemusten ja toiveiden perusteella hyödyntämään peruskoulussa saatavan seksuaalikasvatuksen kehittämiseen. Tavoitteena oli myös antaa muiden alojen ammattilaisille hyödyllistä tietoa seksuaalikasvatuksesta ja nuorten seksuaalisuudesta.</p> <p>Opinnäytetyön aineisto kerättiin kyselymuodossa kvalitatiivisella eli laadullisella lähestymistavalla. Kysely toteutettiin Webropol -alustalla ja siinä oli 11 kysymyskohtaa. Kyselyyn vastasivat erään maakunnan koulun 9.-luokan oppilaat syksyllä 2020. Kyselyyn vastanneita oppilaita oli yhteensä 21.</p> <p>Kyselyn mukaan suurin osa oppilaista koki koulussa saamansa seksuaalikasvatuksen riittäväksi. Eniten hyödyllistä tietoa oppilaat olivat saaneet ehkäisyyn liittyvistä asioista. Koulun antaman seksuaalikasvatuksen merkityksen oppilaat kokivat kuitenkin toissijaiseksi internetistä ja kavereilta saatuun tietoon verrattuna.</p> <p>Koulussa saatavaan seksuaalikasvatukseen toivottiin lisää opetusta seksuaalisesta suuntautumisesta ja sukupuoli-identiteetistä. Muita toiveita olivat esimerkiksi oppilaiden omiin kiinnostuksenkohteisiin perustuva opetus sekä anonyymin keskustelun mahdollisuus.</p> <p>Jatkotutkimuksena voisi kartoittaa ja tutkia nuorten tiedonhakuja seksuaalikasvatukseen liittyvissä asioissa. Opinnäytetyössä toteutetussa kyselyssä nuoret perustelivat koulussa saadun seksuaalikasvatuksen roolin toissijaisena muista lähteistä saamaansa tietoon verrattuna.</p>		
Asiasanat seksuaalisuus, seksuaalikasvatus, nuoret, koulu		

Abstract

Author(s) Janita Pellinen, Julia Suomalainen, Kia Tanskanen & Jenna Vainio	Type of Publication Thesis, UAS	Published 2021
	Number of Pages 36	
Title of Publication 9th graders experiences and wishes about the given sex education in school.		
Name of Degree Nurse (UAS)		
Name, title and organization of the client		
<p>Abstract</p> <p>Thesis was focusing in the school given sex education of 9th graders. Thesis' intention was to try solve how 9th graders experienced the adequacy of the given sex education in school. Thesis also tried to solve what kind of wishes 9th graders had about the given sex education.</p> <p>Goal of the thesis was that it could be used to utilize the pupils' experiences and wishes to improve the quality of school given sex education. Goal also was to give useful information about sex education and sexuality also to people from other professions and fields.</p> <p>The material of the thesis was collected by a qualitative approach and with a enquiry form. Form was made on the Webropol site and the form had eleven different questions. The form was sent to 9th graders of one school from Finland in the fall 2020. The questions were answered by 21 pupils.</p> <p>Study showed that most of the pupils thought that the school given sex education in school was adequate. The biggest part of received useful information was about contraception and other things associated with it. School given sex education was viewed not as meaningful as the information got from friends and/or the internet.</p> <p>Pupils hoped that the school given sex education had more information about sexual orientation and gender identity and other things associated with them. Other hopes the study showed were education based on the pupils' interests and also the possibility of anonymous conversation.</p> <p>Proposition for a subject that could be through a further research could be one where pupils' information retrieval about sexuality is studied. To the form used in the making of the thesis pupils said that school's role in giving sex education is secondary compared to other sources.</p>		
Keywords sexuality, sex education, adolescent, school		

Sisällys

1	Johdanto.....	1
2	Seksuaalikasvatus ja nuoret	3
2.1	Seksuaalikehitys nuoruudessa	3
2.2	Seksuaalisuus	3
2.3	Seksuaalikasvatus.....	5
2.4	Seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli-identiteetti	7
2.5	Seksuaalioikeudet.....	8
3	Koulun rooli nuorten seksuaalikasvatuksessa.....	10
3.1	Koulu seksuaalikasvatuksen antajana	10
3.2	Opettajan ja kouluterveydenhuollon antama seksuaalikasvatus.....	11
3.3	Terveystieto oppiaineena.....	13
4	Terveydenhuollon lainsäädäntö	15
4.1	Lainsäädännön perusteet	15
4.2	Terveydenhuoltolaki.....	15
4.3	Nuorisolaki.....	16
5	Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset.....	17
6	Opinnäytetyön toteutus.....	18
6.1	Kvalitatiivinen lähestymistapa	18
6.2	Aineistonkeruu.....	18
6.3	Aineiston analyysi.....	19
7	Tulokset.....	21
7.1	Koulussa saadun seksuaalikasvatuksen riittävyys	21
7.2	Kokemukset seksuaalikasvatuksesta.....	22
7.3	Toiveet seksuaalikasvatuksesta.....	25
8	Pohdinta	27
8.1	Tulosten arviointi ja johtopäätökset.....	27
8.2	Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus	29
8.3	Jatkotutkimusehdotukset	32
	Lähteet	33

Liitteet

- Liite 1. Saatekirje vanhemmille
- Liite 2. Saatekirje 9.-luokkalaisille

Liite 3. Kyselylomake
Liite 4. Tietosuojailmoitus

1 Johdanto

Seksuaalikasvatuksen tulisi valmistaa nuoria ymmärtämään omaa seksuaalisuuttaan moniulotteisesti sekä auttaa heitä toimimaan vastuullisesti seksuaalisuuteen liittyvissä asioissa, kuten ehkäisyn käytössä ja seksitaudeilta suojautumisessa (Miesvirta & Tuomola 2019). Nuorten ja nuorten aikuisten seksuaali- ja lisääntymisterveyskäyttäytymisessä on Terveystieteiden tutkimuskeskuksen mukaan nähtävissä sekä ilon- että huolenaiheita. Yhdynnässä olleiden peruskoulun yläluokkalaisten ja lukiolaisten tyttöjen osuus on vähentynyt 2000-luvun aikana. Vuonna 2013 peruskoulun 8.- ja 9.-luokkalaisista oli ollut yhdynnässä 22 prosenttia. Yhdyntöjen vähenemisen johdosta myös nuorten raskaudenkeskeytys- ja synnytysluvut ovat olleet laskussa. Erityisesti alle 20-vuotiaiden tekemien raskaudenkeskeytysten määrä on vähentynyt 2000-luvulla. (Klemetti & Raussi-Lehto 2016.)

Huolestuttavana asiana nähdään nuorten ehkäisyn käyttö. Uusimman kouluterveyskyselyn mukaan lähes joka viides 8.- ja 9.-luokkalainen jättää ehkäisyn kokonaan käyttämättä. (Klemetti & Raussi-Lehto 2016.) Nuorten seksuaalisuuden asiantuntijan Maria Nikunlaakson mukaan syynä tähän voi olla esimerkiksi se, että ehkäisyn hankkimista pidetään nolona. Lisäksi Nikunlaakso tuo esille mahdollisen tiedonpuutteen ja ehkäisyn unohtumisen esimerkiksi siksi, ettei kondomeja ole hankittu etukäteen. Nuorten tietouden lisäämiseksi koulussa saatava seksuaalikasvatus on isossa roolissa ja sitä tulee Nikunlaakson mielestä edelleen kehittää. (Rinta-Tassi 2019.)

Nuorten on tärkeää kokea yhdenvertaisuutta, ja tätä voidaan hyvällä seksuaalikasvatuksella edistää. Esimerkiksi seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat nuoret kokevat heteronuoria enemmän syrjintää, mikä vaikuttaa negatiivisesti heidän hyvinvointiinsa. (Klemetti & Raussi-Lehto 2016.)

Tulevien sairaanhoitajien näkökulmasta nuorten seksuaalisuus aiheena on tärkeä, koska seksuaalisuus on iso osa ihmisen kokonaisvaltaista terveyttä. Opinnäytetyöhön osallistuvat 9.-luokkalaiset ovat tärkeässä vaiheessa murrosikää ja kasvamista, joten erityisesti heidän kohdallaan seksuaalikasvatus on ensiarvoisessa roolissa. Nuorten on tärkeä saada vaikuttaa seksuaalikasvatuksen toteuttamiseen koulussa, jotta he pystyisivät hyötymään saamaansa seksuaalikasvatuksesta mahdollisimman paljon. Koskimäen ja Mattilaisen (2012) opinnäytetyössä ”Nuorten seksuaalinen kasvu -9.-luokkalaisten kokemuksia ja toiveita seksuaalikasvatuksesta murrosiän tukena”, nuoret toivoivat koulussa saatavaan seksuaalikasvatukseen lisää monipuolisuutta ja sitä, että opetuksessa keskityttäisiin oleellisiin asioihin.

Nuorena saatu hyvä seksuaalikasvatus edesauttaa avointa keskustelua seksuaalisuudesta myös aikuisena. Moni sairaus tai terveyteen liittyvä, niin fyysinen kuin psyykinenkin

ongelma, vaikuttaa ihmisen seksuaalisuuteen ja siihen, miten itsensä kokee. On tärkeää, että tällaisista asioista pystyy iästä riippumatta keskustelemaan terveydenhuollon ammattilaisen kanssa, ja asiakkaalla tulisi olla siihen mahdollisuus kaikissa kohtaamisissa. Seksuaalisuudesta puhuttaessa ammattilaisen tulee muistaa ammatillinen työote, mitä ohjaavat ammattikunnan ja seksologien eettiset ohjeet. Erityistä huomiota tulee kiinnittää tilanteiden yksityisyyteen ja luotettavuuteen. Asiakkaalla täytyy olla varmuus siitä, että käsitellyt asiat jäävät vain hänen ja ammattilaisen välisiksi. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019b.)

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, millaiseksi 9.-luokkalaiset kokevat saamansa seksuaalikasvatuksen riittävyyden koulussa. Opinnäytetyössä selvitetään myös, millaista he haluaisivat koulussa saatavan seksuaalikasvatuksen olevan. Työn tavoitteena on, että tutkimusta pystyttäisiin oppilaiden kokemusten ja toiveiden perusteella hyödyntämään peruskoulussa saatavan seksuaalikasvatuksen kehittämiseen. Tavoitteena on myös antaa muiden alojen ammattilaisille hyödyllistä tietoa nuorten seksuaalisuudesta ja seksuaalikasvatuksesta.

2 Seksuaalikasvatus ja nuoret

2.1 Seksuaalikehitys nuoruudessa

Nuorisolaki 1285/2016 määrittelee nuoren alle 29-vuotiaaksi. Yleisesti nuoruusikä kuitenkin ajoitetaan ikävuosiin 13-22. Unescon nuorisoraportin mukaan nuori määritellään 15-25 -vuotiaaksi. Nuoriin luokitellaan opiskelijat, koululaiset ja henkilöt, jotka eivät ole työelämässä tai eivätkä asu omassa taloudessaan. Mielenlaatu voi myös vaikuttaa nuoreksi määrittelyyn. (Nuoperi.)

Nuoren nopeaan kasvuun kuuluu kehon muuttuminen, mikä vaikuttaa nuoren kehonkuvaan. Nuoruudessa koetaan puberteetti eli murrosikä, jonka tarkoituksena on kehon ja ajattelun kehittyminen aikuiseen suuntaan. Fyysisenä muutoksena nuoruudessa saavutetaan sukupuolikiypsyys, mikä johtuu sukupuolihormonien erittymisestä elimistöön. Kypsymisen merkkejä ovat sukupuolielinten kasvu, kuukautisten alkaminen ja siemennesteen kehittyminen. Aivot eivät enää kasva nuoruusiässä, mutta kehitystä ja kongnitiivisten taitojen oppimista tapahtuu. Nuori ajattelee yleensä tulevaisuutta aiempaa enemmän, sekä hänellä on tietoisuutta omista haluistaan, mahdollisuuksistaan ja taidoistaan. (Storvik-Sydänmaa ym. 2012, 69-70.)

Sosiaaliset piirit, kuten kaverit ja perhe, ovat ensiarvoisen tärkeitä nuoren kehitykselle. Murrosikäinen on yleensä tunnekuohujen vallassa, jolloin nuori purkaa helposti turhautumistaan perheeseensä. Murrosiässä nuoren kehonkuva, tunne-elämä ja itsetunto kehittyvät, sekä nuori alkaa löytää omaa sukupuoli-identiteettiään. Sosiaalisia taitoja nuori opettelee koulussa kavereiden kanssa, hakien samalla sosiaalista asemaansa kaveriporukassa. Nuoren minäkuva muodostuu sosiaalisessa kanssakäymisessä toisten ihmisten kanssa. (Storvik-Sydänmaa ym. 2012, 71-72.)

2.2 Seksuaalisuus

Seksuaalisuus on suuri osa ihmisyyttä ja se kulkee rinnakkain kasvun ja kehityksen kanssa läpi elämän. Seksuaalisuus ilmenee asenteissa, arvoissa, uskomuksissa ja suhteessa itseen sekä toisiin. (Väestöliitto.) Seksuaalisuus jaetaan moneen eri ulottuvuuteen, esimerkiksi fyysiseen, psyykkiseen, sosiaaliseen ja henkiseen ulottuvuuteen. Näiden ulottuvuuksien huomiointi seksuaalikasvatuksessa tukee ihmisen psykososiaalista kehitystä. (Terveyden ja hyvinvoinnin laitos 2019a.)

Seksuaalisuuden kokonaisuus sisältää seksuaalisen kehityksen ja -suuntautumisen, biologisen sukupuolen, sosiaalisen sukupuoli-identiteetin sekä lisääntymisen. Seksuaalisuus on iso osa jokaisen ihmisen koko elämää. (Terveyskylä.) Nuoren seksuaalisuuteen kuuluu

herkkä yksityisyyden ja keskeneräisyyden tunne sekä muuttuva ja haavoittuva kehonkuva. Jokaisen nuoren kehitys tapahtuu yksilöllisesti ihmisestä riippuen. (Apter ym. 2006, 205.)

Jokisen ja Kelan (2019) pro gradu -tutkielma ”Seksuaalikasvatusta oppilaiden ehdolla –Oppilaiden käsityksiä ja toiveita kartoittavalla design-tutkimuksella kohti mielekästä seksuaalikasvatusta”, tutkii alakoululaisten seksuaalikasvatusta opettajien näkökulmasta. Jokinen ja Kela ovat tuoneet tutkimuksen tuloksissaan esille, kuinka viihde ja media voivat antaa nuorille virheellisen kuvan seksuaalisuudesta ja esimerkiksi seurustelusta. Ihmissuhteita ja sukupuolirooleja kuvataan usein määrättyllä tavalla, mikä voi aiheuttaa nuorille ahdistusta ja paineita siitä, millaisia heidän tulisi olla.

Seksuaalista kehitystä voidaan opettaa seksuaalisuuden mallin kautta, nimeltään seksuaalisuuden portaat. Malli auttaa lapsia ja nuoria tunnistamaan omia kehityksen vaiheitaan, sekä arvostelemaan ja kuuntelemaan tunteitaan ja kokemuksiaan. Näiden portaiden kuvaus perustuu lasten ja nuorten seksuaaliseen kehitykseen. Sama kehitys tapahtuu jokaisella ihmisellä riippumatta hänen sukupuolestaan, kansalaisuudestaan tai suuntautumisestaan. Malli tarjoaa ikätason huomioiden kunnioittavan tavan lähestyä seksuaalisuutta tunteiden kautta. Tarkoitus on saada nuoret ymmärtämään omia kehityksen vaiheitaan, arvostamaan niitä ja tällöin olemaan kiirehtimättä ympäröivän yhteiskunnan tai kaveripiirien luomien paineiden vuoksi. (Cacciatore 2015.)

Seksuaalisuuden portaat alkavat ”olen ihana” -portaalta, jota seuraa ”tykkäyskaveri” -portas. Noin 2–6-vuotiaana päästään ”vanhempien ihailu” -portaalle, jolloin suurin osa lapsista rakastuu johonkin lähipiiriin aikuiseen. Samaan aikaan lapsi alkaa kiinnostua myös omasta alkuperästään, siitä miten vauvat syntyvät, sekä siitä, miten pojat ja tytöt eroavat toisistaan. ”Idoli ihastuttaa” -portaalla, jolla ollaan noin 7–15-vuotiaana, nuori ihastuu yleensä hyväksyttävään kohteeseen, esimerkiksi julkkikseen tai opettajaan. Uutta tässä vaiheessa on ihastuksen kohdistuminen ulos lähipiiristä. Tällä portaalla kehitetään seksuaalisuuden fantasiatila ja portaalle palataan yleensä pettymysten hetkillä myöhemmin elämässä. ”Tuttu mutta salattu” -portaalla ihastuksen kohde on yleensä joku nuoren läheisistä ihmisistä, ja tällä portaalla ollaan yksilöstä riippuen 8–18-vuotiaana. Portaalla opitaan kontrolloimaan omaa käytöstä voimakkaiden tunteiden vallassa, ja ihastuminen pidetään yleensä omana tietona. (Cacciatore 2015.)

”Tuttu ja kaverille kerrottu”- portaalla, yleensä noin 10–14-vuotiaana, ihminen uskaltautuu kertoa kavereilleen tunteistaan. Portaalla korostuu se, kuinka siirtyäkseen eteenpäin tarvitaan ystävän tukea ja hyväksyntää. ”Tykkään sinusta” -portaalla ihastumisen kohteelle kerrotaan tunteista. Yleensä samaan aikaan murrosiän muutokset kehossa alkavat tapahtua. Portaalla ”suudellen”, läheisyys ja suudelmat pääsevät kuvioihin ja rohkaistutaan

kertomaan ja näyttämään muillekin, että seurustellaan. Pusutteluvaihe osuu yleensä noin 14–18 vuoden ikään ja silloin aletaan opetella itsensä hyväilyä ja seksuaalista mielihyvää. “Mikä tuntuu hyvältä” -portaalla ihminen uskaltaa kokeilla kumppaninsa kanssa seksuaalista hyväilyä. Nuori on tällöin iältään noin 15–20-vuotias. Portaalla “rakastella”, jolla ollaan yleensä 16-25-vuotiaana, löydetään kumppani, kenen kanssa luottamus, turvallisuus ja tunneside on niin voimakasta, että nuori uskaltaa haluta parisuhteeltaan kaikkea, mitä rakastelu pitää sisällään. Nämä portaat jatkuvat eteenpäin vanhuuteen saakka. (Cacciatore 2015.)

2.3 Seksuaalikasvatus

Seksuaalikasvatus on jokaisen ihmisen seksuaalioikeus. Seksuaalioikeudet ovat ihmisoikeuksia, jotka koskevat kaikenikäisiä ihmisiä. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2019a.) Seksuaalikasvatus jaetaan ikäluokan mukaan kolmeen eri luokkaan. Näitä ovat varhaiskasvatus, koulukasvatus, sekä aikuiskasvatus. (Ilmonen ym. 2019.) Koulukasvatusta antavat koulukasvattajat, joihin kuuluvat kaikki nuorten kanssa koulussa työskentelevät. Koulukasvattajan rooli on yhdistää teoria ja käytäntö toisiinsa, sekä ohjata tätä nuorille. Erityisesti seksuaalikasvattajan rooli korostuu koulukasvatuksessa. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2015.)

Seksuaalikasvatusta on kahta erilaista: virallista eli virallisen opetuksen järjestäjän toimintaa (esimerkiksi koulut), ja epävirallista eli kodin ja vanhempien kasvatustyötä. Virallinen ja epävirallinen seksuaalikasvatus tukevat toisiaan, joten seksuaalikasvattajien yhteistyö on tärkeää. Seksuaalikasvatukseen sisältyy kolme eri tasoa: seksuaalivalistus, seksuaaliopetus ja seksuaalineuvonta. Myös ohjaus voidaan laskea seksuaalikasvatuksen piiriin. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2019a.)

Seksuaalikasvatus on osa nuoren yleistä kasvatusta ja vaikuttaa täten persoonallisuuden kehittymiseen. Oikeanlainen seksuaalikasvatus voi parhaassa tapauksessa parantaa nuoren elämänlaatua ja hyvinvointia. Onnistuneen seksuaalikasvatuksen järjestämiseksi ja varmistamiseksi on varattava riittävästi osaavaa, koulutettua henkilökuntaa, tilaa sekä aikaa. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2015, 179.)

Euroopassa seksuaalikasvatuksessa on keskitytty olennaisesti yksilön hyvinvoinnin lisäämiseen ja henkilökohtaisen kasvun tukemiseen. Yhdysvalloissa seksuaalikasvatus on keskittynyt lähinnä ongelmien ratkaisuun ja ennaltaehkäisyyn. Nämä erot johtuvat monista historiallisista, kulttuurillisista ja sosiaalisista syistä. Myös esimerkiksi Euroopan sisällä seksuaalikasvatuksen erot ovat nähtävissä eri maiden välillä. Euroopassakin seksuaalikasvatuksessa on keskitytty perinteisesti seksuaalisuuden mahdollisiin riskeihin,

esimerkiksi ei-toivottuihin raskauksiin ja sukupuolitauteihin. Tämänkaltainen seksuaalikasvatus ei tarjoa nuorille heidän tarvitsemiaan tietoja ja taitoja, ja usein nuorten saama seksuaalikasvatus ei ole heidän elämänsä kannalta olennaista. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2015, 179.)

Seksuaalikasvatuksen standardeilla on kerätty yhteen erilaisia seksuaalisuuden, seksuaaliterveyden ja seksuaalikasvatuksen määritelmiä. Seksuaalikasvatuksesta on sanottu sen tarkoittavan seksuaalisuuden kognitiivisten, emotionaalisten, sosiaalisten ja fyysisten näkökohtien oppimista. Seksuaalikasvatuksen tavoite on suojella ja tukea nuorten seksuaalista kehittymistä. Nuorten tulisi saada seksuaalikasvatuksen kautta tiedot, taidot ja positiiviset arvot, joita nuoret tarvitsevat seksuaalisuutensa ymmärtämiseen ja siitä nauttimiseen. Seksuaalikasvatuksen tarkoituksena on myös opettaa nuoria luomaan turvallisia ja tyydyttäviä ihmissuhteita, sekä ottamaan vastuuta omasta sekä muiden hyvinvoinnista ja seksuaaliterveydestä. Seksuaalikasvatus auttaa nuoria kehittämään omalta kohdaltaan yhteiskuntaa myötätuntoiseen ja oikeudenmukaiseen suuntaan. Jokaisella nuorella on oikeus saada hänen iälleen sopivaa seksuaalikasvatusta. Seksuaalikasvatuksen tulisi perustua kansainvälisesti hyväksytyihin ihmisoikeuksiin, erityisesti oikeuteen saada tietoa. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2015, 179.)

Seksuaalikasvatukseen kuuluu kunnioittavasti, avoimesti ja suvaitsevasti suhtautuva ilmapiiri. Näillä tavoitellaan seksuaalisuuden moninaisuutta tiedostaen erilaiset sukupuoli-identiteetit ja -roolit. Nuorelle tulee antaa tietoa asioiden ymmärtämiseen, ja lisäksi tietoa, jonka avulla hän voi esimerkiksi toimia vastuullisesti itseään ja mahdollista kumppaniaan kohtaan. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2015, 179-180.)

Ihmisellä tulee olla tarvitsemansa elämäntaidot voidakseen käsitellä seksuaalisia ilmiöitä, seksuaalisuutta ja parisuhteiden erilaisia näkökohtia. Tärkeää on, että seksuaalikasvatuksessa käsiteltäisiin ihmisen kykyä oppia muodostamaan ihmissuhteita, joissa valitsee vastavuoroinen ymmärrys sekä kunnioitus kumppania ja kumppanin tarpeita kohtaan. Kyky puhua seksuaalisuudesta, suhteista ja tunteista, voi auttaa torjumaan seksuaalista väkivaltaa ja hyväksikäyttöä. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2015, 179-180.)

Seksuaalikasvatusta on luonnehdittu elämän pituiseksi prosessiksi, jonka aikana hankitaan tärkeät tiedot, taidot ja arvot seksuaalisesta identiteetistä, suhteista ja intimitteetistä. Seksuaalikasvatusta voidaan pitää yläkäsitteenä ja sen alapuolelle lukea seksuaaliopetus, seksuaalineuvonta ja seksuaalivalistus. Seksuaaliopetus on kouluissa ryhmätasolle tehty seksuaalikasvatuksen sovellutus. Seksuaalivalistuksella tarkoitetaan suurelle joukolle tai ryhmälle suunnattua seksuaalikasvatusta, mutta termiä pidetään nykyään hiukan vanhahtavana. Seksuaalivalistusta on myös esimerkiksi kouluissa jaetut lehtiset ja esitteet.

Valistuksella halutaan vaikuttaa oleellisesti nuorten asenteisiin, mielikuviin, tietoihin ja yleisiin mielipiteisiin. Seksuaalineuvontaa antaa koulussa yleensä terveydenhoitaja. (Kontula & Meriläinen 2007, 9-10.)

Seksuaalikasvatukseen kuuluu oleellisesti seksistä ja siihen liittyvistä asioista keskusteleminen. Nuorille on tarjolla paljon erilaisia ehkäisymenetelmiä, kuten ehkäisykierukat, joihin kuuluu hormonikierukka, kuparikierukka sekä ehkäisykapseli. Kierukoiden lisäksi on olemassa yhdistelmäehkäisypillerit, minipillerit, ehkäisyalaastari, ehkäisyrenkas ja kondomi. (Ehkäisynetti.)

Ehkäisymenetelmänä voi myös olla sterilisaatio, mikä voidaan tehdä sekä naiselle että miehelle. Tämä poistaa lähes kaikilta mahdollisuuden tulla raskaaksi loppuelämäksi. Sterilisatio on kuitenkin mahdollista vasta aikuisiällä, tai muuten laissa määritetyllä tavalla. Yleisesti ehkäisymenetelmää valittaessa tulee miettiä, kuinka pitkäksi aikaa ehkäisyä tarvitsee, onko seksitaudeilta suojautuminen aiheellista sekä onko jokin ehkäisymenetelmä helpotus myös esimerkiksi kuukautiskipuihin. (Ehkäisynetti.)

2.4 Seksuaalinen suuntautuminen ja sukupuoli-identiteetti

Seksuaalinen suuntautuminen on ihmisen ominaisuus, mikä määrittää keneen ihminen ihastuu, rakastuu tai tuntee fyysistä tai henkistä vetovoimaa. Seksuaalinen suuntautuminen määritellään yleisesti sen perusteella, ketä kohtaan on herännyt tunteita ja myös mikä oma sukupuoli-identiteetti on. Tämän vuoksi asia ei aina ole yksiselitteistä. (Seta)

Ihmistä, joka kokee kiinnostusta vastakkaiseen sukupuoleen (useimmiten nainen mieheen ja mies naiseen), kutsutaan heteroksi. Homoseksuaalisuus tarkoittaa sitä, että ihminen viehättyy oman sukupuolensa edustajasta. Biseksuaalinen ihminen viehättyy miehistä ja naisista, tai kiinnostuu ihmisestä sukupuolesta riippumatta. Panseksuaalisuus tarkoittaa ihmistä, joka viehättyy kaikista sukupuolista. Kiinnostuksen kohteen sukupuolella ei ole heille merkitystä. Biseksuaalisuus ja panseksuaalisuus voivat olla osittain päällekkäisiä. (Seta.)

Ihmiset alkavat määritellä seksuaalista suuntautumistaan hyvin eri ikäisinä. Toiset tietävät omasta suuntautumisestaan kovin nuorena, toisilta se taas vie enemmän aikaa. Seksuaalinen suuntautuminen alkaa yleensä selkiytyä murrosiässä, mutta se voi muovautua myös myöhemmin aikuisuudessa. (Seta.)

Ihmisten kokemus omasta sukupuolestaan eroaa paljon ihmisten välillä. Sukupuolen moninaisuus tarkoittaa erilaisten sukupuoli-identiteettien ja niiden ilmaisutapojen kirjoa. Sukupuolen moninaisuus on hyvä erottaa seksuaalisuuden moninaisuudesta. Sukupuoli tarkoittaa sitä, minkälaiseksi itsensä kokee, ja seksuaalisuus sitä, minkälaisista ihmisistä viehättyy.

Ihminen voi olla mies, nainen, näitä molempia tai jotakin siltä väliltä. Transsukupuolisuus on yleistermi henkilöille, jotka kokevat sukupuolensa joksikin muuksi kuin syntymässä määritellyksi. (Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2020.)

Oman sukupuolen kokeminen ei välttämättä ole sellaista, jota ihminen ajattelee sen suuremmin. Sukupuolta ja sen ilmaisua eri ikävaiheissa käsitellään kuitenkin väistämättä ulkoapäin samalla, kun sisäinen käsitys asiasta kehittyy. Erilaisia ajatuksen aiheita voivat olla esimerkiksi millainen miehen tai naisen kuuluu olla, millä tavalla tulisi pukeutua, millainen seksikäyttäytyminen on hyväksyttävää tai se, pitääkö ylipäätään kokea itsensä mieheksi tai naiseksi? Aikuisten ristiriitaiset ajatukset ja tunteet heijastuvat helposti lapseen tai nuoreen, joten tässä tilanteessa tulisi osata puhua asiasta lapsen tai nuoren ikätasoon sopivalla tavalla. (Kihlström 2020, 64.)

Nuoren pohtiessa omaa sukupuoli-identiteettiään, hän kaipaa aikuisilta rohkaisua ja tukea kasvaa omaksi itsekseen. Tyttöjen murrosikä alkaa iällisesti aikaisemmin kuin poikien, joten he voivat kokea muuttuvan kehon oudoksi ja itselleen väärän sukupuolen kehoksi. Poikien murrosikä alkaa yleensä 9–16-vuotiaana eli sisältää suurta vaihtelua. Murrosiän tuomiin muutoksiin liittyy pääasiassa perintötekijät ja ympäristö. Sukupuoleen katsomatta, nuorelle ei ole helppoa kehittyä joukon ensimmäisenä tai viimeisenä. Vaikka murrosiässä sekä nuoren käsitys omasta sukupuolestaan että vanhemman ja lapsen keskinäisestä roolista on muutoksessa, tarvitsee nuori edelleen vanhemman tukea. (Kihlström 2020, 176-178.)

2.5 Seksuaalioikeudet

Seksuaalioikeudet ovat tärkeä osa ihmisoikeuksia. Ne sisältävät oikeuden kokea mielihyvää seksuaalisuuden kautta. Seksuaalioikeudet pitävät sisällään oikeuden itsenäisyyteen sekä vapauteen. Vastuullinen seksuaalikäyttäytyminen on tärkeää seksuaalioikeuksien toteutumisen kannalta. (Kontula & Meriläinen 2007, 12.)

Seksuaalioikeuksiin kuuluu myös lisääntymisterveysoikeus. Näillä oikeuksilla tarkoitetaan yksilön oikeutta päättää tietoisesti ja vastuullisesti omasta seksuaalisuudestaan, kenenkään painostamatta sekä ilman väkivallan uhkaa. Seksuaalioikeuksien toteutuminen on merkittävä osa ihmisen hyvinvoinnin, terveyden ja tasapainoisen elämän perustaa. Ihmisellä on oikeus päättää omasta vartalostaan ja toteuttaa seksuaalista suuntautumistaan haluamallaan tavalla. Seksuaalioikeudet kuuluvat poliittisten, sosiaalisten, taloudellisten oikeuksien ja kansalaisyhteisöjen keskiöön. Seksuaalioikeudet ovat ihmisoikeuksia, jotka turvataan kansainvälisin sopimuksin. Oikeuksien toteutumista tulee valvoa ja niiden tulee toteutua, jotta pystytään toteuttamaan muitakin ihmisoikeuksia. Ihmisille tulee esimerkiksi turvata riittävä terveydenhoito, ravinto ja turvallinen elinympäristö, jotka ovat perusehtoja

ihmiselle. Näiden perusehtojen toteutuessa ihminen pystyy myös toteuttamaan omia seksuaalisia oikeuksiaan turvallisesti. (Ihmisoikeudet 2021.)

Seksuaalioikeuksia ei voida täysin määritellä yhdellä ainoalla tavalla, sillä ihmiset ovat yksilöllisiä ja kokevat seksuaalioikeudet eri tavalla. Jokaisella on sukupuolestaan, etnisestä taustastaan, seksuaalisesta suuntautumisestaan tai terveydentilastaan riippumatta seuraavat oikeudet (Ihmisoikeudet 2021.):

Kuvio 1. Seksuaalioikeudet. (Ihmisoikeudet 2021.)

3 Koulun rooli nuorten seksuaalikasvatuksessa

3.1 Koulu seksuaalikasvatuksen antajana

Kauton ja Liljan (2015) opinnäytetyöstä ”9.-luokkalaisten kokemuksia koulun seksuaalikasvatuksesta”, käy ilmi, että koulussa saatava seksuaalikasvatus keskittyy selvästi lähinnä terveystiedon tai muiden oppiaineiden opetukseen. Tutkimuksessa saatujen tulosten perusteella nuoret kokevat terveydenhoitajan roolin opettajan roolia tärkeämmäksi seksuaalikasvatukseen liittyvissä asioissa. Tutkimuksessa tuotiin saadun vastauksen pohjalta esille, että terveydenhoitajan ammattitaitoa olisi tärkeää hyödyntää nuorille suunnatussa seksuaalikasvatuksessa.

Peruskoululla on tärkeä merkitys lapsen ja nuoren seksuaalisuudelle ja sen muovaantumisen. Kouluajan aikana tapahtuvat kehitysvaiheet pitävät sisällään muunmuassa seksuaalisen suuntautumisen etsintää ja tutkiskelua, aikuisuuden opettelua ja itsenäistymistä. Kouluopetuksella on suuri merkitys ja rooli puolueettoman tiedon lähteenä. Koulua pidetään paikkana, jossa suuri osa nuorista tapaa ensimmäisen potentiaalisen kumppanin ja kokee ensimmäisiä ihastumisen ja rakastumisen tunteita. Näitä tunteita voidaan pitää opiskelua haittaavana tekijänä, jos seksuaalikasvattajien toimesta ihmisen tunnemaailma koetaan vieraana. Seksuaalisuuden kohtaamisen, sen käsittelyn ja tukemisen tulisi olla itsestäänselvää koulussa. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2015, 44.)

Perinteisen terveystiedon lisäksi nuorten tulisi saada seksuaalikasvatusta koulussa myös muuta kautta. Lehtonen (2003, 79-82) on nostanut tutkimuksessaan esille käsityö- ja liikuntakasvatuksen koulussa ja niiden merkityksen seksuaalikasvatukselle. Käsitöissä vallitsee edelleen pääsääntöisesti linja, jossa tytöt valitsevat automaattisesti tekstiilityön ja pojat teknisen työn, riippumatta opetussuunnitelmien sukupuolineutraaliudesta. Usein tämä kahtiajako tapahtuu jo nuorena, jopa toisella tai kolmannella luokalla. Useissa kouluissa on järjestetty tietynlaisia ”vaihtojaksoja”, joissa tytöt vaihtavat teknisen työn ja pojat tekstiilityön puolelle. Yläasteella kahdeksannella ja yhdeksännellä luokalla käsityöaineet ovat valinnaisia, mutta siitä huolimatta samanlainen kahtiajako tapahtuu useimmiten. Myös aineiden opettajien sukupuolijakauma on selvä; tekstiilityötä opettaa useimmiten nainen ja teknistä työtä mies. Tutkimuksessa nostetaan myös esille käsityöopetuksen kahtiajaon vaikutukset transsukupuolisten oppilaiden saamaan seksuaalikasvatukseen. Sukupuolittaminen on koettu vahingollisena ja ikävänä osana saatua seksuaalikasvatusta koulussa.

Myöhemmin Lehtonen (2012, 21 & 28) tutki opettajien käsityksiä seksuaalisuuden kirjosta koulussa. Tässä selvisi, että opettajilla on ollut melko myönteinen suhtautuminen seksuaalivähemmistöjä kohtaan. Tutkimuksesta selvisi myös, että opettajan oma seksuaalinen

suuntautuminen tai sukupuolikokemus vaikuttaa siihen, miten hän suhtautuu oppilaisiin tai opetukseen, riippumatta opetussuunnitelmasta. Tutkimuksessaan Lehtonen peilaa aikaisemmin mainittuun tutkimukseen (2003).

Vuonna 2014 päivitettyssä ja vuonna 2016 käyttöön tulleessa peruskoulun opetussuunnitelmassa ohjeistetaan muunmuassa perehtymään seksuaalisuuteen, seksuaaliterveyden eri osa-alueisiin sekä seksuaalisen kehityksen monimuotoisuuteen. Perusopetuksen tavoitteena on myös edistää sukupuolten välistä tasa-arvoa, kannustaa yhdenvertaisesti tyttöjä ja poikia eri oppiaineissa, sekä antaa lisää tietoa sukupuolen moninaisuudesta. (Opetushallitus 2014.) Lehtosen 2003 tutkimuksesta vuoteen 2014 on lisätty ja muovattu opetussuunnitelmaa monipuolisemmaksi esimerkiksi seksuaali- ja sukupuoli-identiteettiä käsiteltävissä asioissa.

3.2 Opettajan ja kouluterveydenhuollon antama seksuaalikasvatus

Opettajasta tulee väistämättä nuorille oppilaille roolimalli. He ovat omilla reaktioillaan ja pelkällä olemassaolollaan nuorien ensimmäisiä ihastuksenkohteita. Nuoren kasvurauhan kunnioittaminen, jokaisen kehitystason tunteminen, ajankohtaisen tiedon antaminen ja avoimuus poistaa nuorista turhia negatiivisia tunteita, sekä vääränlaisen tiedon, salaisuuksien ja pelon tuomaa jännitettä. (Korteniemi-Poikela & Cacciatore 2015, 44)

Opetustyössä puhutaan usein siitä, että ihminen tulisi kohdata kokonaisvaltaisesti. Tästä kokonaisuudesta tuntuu kuitenkin puuttuvan lähes kokonaan seksuaalisuuden alue. Opettajat saattavat jäädä odottamaan nuorten tuovan itse esille seksuaalisuuteen liittyviä kysymyksiä, vaikka opettajan ammatillisuus edellyttää, että opettaja itse uskaltaa toimia aloitteentekijänä näissä asioissa. (Kuusela 2016.)

Opettajan tulee seksuaalikasvatuksen antajana ymmärtää seksuaalisuuden peruslähtökohdat. Näitä ovat opettajan kyky kohdata omaa seksuaalisuutta, asenteet, empatiakyky sekä tiedot ja taidot seksologian alueella. Opettajan tehtävänä on auttaa nuorta ymmärtämään ja hyväksymään sukupuolen moninaisuus, eikä tämä ole mahdollista ilman oman perustan tarkastelua. Olennaista on huolehtia siitä, että seksuaalisuus välittyy nuorille positiivisena, elämään kuuluvana asina. (Kuusela 2016.)

Seksuaalikasvatusta antavan opettajan tulee olla aktiivinen uuden tiedon hankkimisessa, sillä seksuaalikasvatuksessa tulee käsitellä aiheita, jotka ovat ajankohtaisia. Myös luokanopettajakoulutuksessa tulisi näin ollen panostaa ajankohtaisten aiheiden käsittelyyn. Seksuaalikasvatusta antava opettaja ei ole tiedonjakaja, vaan enemmänkin käsittelijä. Käsiteltäviä aiheita tulisi tutkia oppilaiden kanssa yhdessä, tarkastella eri näkökulmista sekä kannustaa oppilaita hakemaan tietoa. Seksuaalikasvatuksessa tärkeitä taitoja ovat

kuuntelemisen ja kohtaamisen taito sekä aito läsnäolo. Näitä taitoja opettajien tulisi joissain tapauksissa vahvistaa itsessään. (Mäkinen & Teikari 2013.)

Oppilaiden tietoutta seksuaaliasioissa lisää opettajan pätevyys ja motivaatio asioiden opettamiseen. Oppilaiden tiedon omaksumiseen vaikuttaa positiivisesti opettajan kertominen omasta elämäntilanteestaan ja kokemuksistaan. Lisäksi positiivisesti vaikuttaa, mikäli opettaja puhuu seksuaalisuudesta luontevasti ja kannustaa oppilaita suvaitsevaisuuteen. Tehokkaimmiksi opetusmenetelmiksi on nähty roolileikit ja draama, esitykset sekä esitelmät. (Kontula & Meriläinen 2007, 113 & 131.)

Ahon (2015) mukaan lasten ja nuorten parissa työskentelevien kannattaa miettiä, mistä omat arvot ja asenteet tulevat sekä mikä on heidän mielestään oikein, mikä väärin ja miksi. Asenteiden ei saa antaa vaikuttaa siten, että ihmiset asetetaan eriarvoiseen asemaan tukien nuorten tervettä kasvua ja kehitystä. Lisäksi Aho (2015) toteaa, että kohdattaessa vähemmistön edustajia tulee huomioida ihmisten erilaisuus ja kohdella heitä samalla tavalla kuin muitakin. Muun muassa perheestä puhuttaessa tulisi puhua vanhemmista ja huoltajista äidin ja isän sijaan, sekä seurusteluasioissa puhua esimerkiksi kumppanista mieluummin kuin tyttö- ja poikaystäväistä. Opetuksessa on tärkeää, että nuori saa itse määrittellä oman identiteettinsä. Ihmisten moninaisuuden tulisi näkyä opetusmateriaaleissa, jotta jokaisella nuorella olisi jotain, mihin samaistua. (Kuusela 2016.)

Kouluterveydenhuollon palveluiden tehtävä on kokonaisvaltainen nuorten terveyden edistäminen ja seksuaalikasvatus on yksi osa sitä. Terveydenhoitajalla on yhtenä kouluterveydenhuollon palveluiden toteuttajana tässä tärkeä rooli, ja osa kouluista hyödyntääkin terveydenhoitajien ammattitaitoa seksuaalikasvattajina. Terveydenhoitaja voi esimerkiksi ottaa henkilökohtaisen terveystarkastuksen tai muun tapaamisen yhteydessä nuoren kanssa puheeksi seksuaalisuuteen liittyviä teemoja. Tämä antaa nuorelle mahdollisuuden hyvin henkilökohtaiseen ohjaukseen. (Mäki.)

Seksuaaliterveyden seuraamisen ja tukemisen lisäksi kouluterveydenhuollon tavoitteena on auttaa nuoria kasvamaan toisen seksuaalisuutta ymmärtäviksi, itsemääräämisoikeutta kunnioittaviksi ja vastuullisesti käyttäytyviksi nuoriksi aikuisiksi, jotka kokevat seksuaalielämänsä mahdollisimman onnelliseksi ja tasapainoiseksi. Kouluterveydenhuollon tehtävänä on myös huomata nuorten mahdolliset puberteettikehityksen häiriöt. Tärkeänä osana terveystarkastuksia on seksuaalineuvonta, jonka yksilöllistä tarvetta arvioidaan keskustelun ja havainnoinnin perusteella. (Mäki.)

Kouluterveydenhuollon osuus seksuaalikasvatuksessa vaihtelee paljon riippuen paikkakunnasta. Suppeimmillaan siinä kerrotaan eri ehkäisyvaihtoehdoista, jonka jälkeen nuori ohjataan kouluterveydenhuollosta eteenpäin esimerkiksi juuri ehkäisyn aloittamiseen liittyvissä

asioissa. Toisaalla taas kouluterveydenhoitajan kautta voi onnistua esimerkiksi ensimmäisen e-pilleriehkäisyksen aloittaminen. (Mäki.)

3.3 Terveystieto oppiaineena

Terveystieto ei ole ollut itsenäinen oppiaine pitkään, mutta terveystietoa on annettu kouluissa eri muodoissa jo 1800-luvulta lähtien. Tuolloin "virallisten" oppiaineiden ohella tuli opettaa myös terveystietoa ja ruumiinhoitoa. Myöhemmin terveystietoa on alettu opettaa myös muualla yhdistämällä niitä muihin oppiaineisiin, kuten luonnontieteisiin, kotitalousoppiin sekä voimisteluoppiin. Vasta vuonna 2001 hallituksen esityksen 142/2000 myötä terveystiedosta tuli lain mukaan itsenäinen oppiaine niin perusopetuksessa, lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa. (Aira ym. 2009.)

Terveys määritellään fyysisenä, psyykkisenä ja sosiaalisena toimintakykynä. Terveystiedon perusopetuksessa annetaan tietoa ja kehitetään taitoja terveydestä, elämäntavoista, terveystottumuksista sekä sairauksista. Opetuksen tarkoituksena on antaa oppilaille valmiuksia ottaa vastuuta itsestään sekä toimia oman ja muiden terveyden edistämiseksi. Terveystietoa avulla oppilaat oppivat hahmottamaan terveyttä laaja-alaisesti ja tekemään valintoja ja päätöksiä, jotka ovat tarkoituksenmukaisia ja terveyteen liittyviä. (Opintopolku.)

Terveystieto oppiaineena perustuu monitieteiseen tietoperustaan, mikä tarkoittaa sitä, että otetaan huomioon terveyteen liittyvät ilmiöt ja niiden moniulotteisuus ja -tasoisuus. Huomioon otetaan terveyttä tukevat ja kuluttavat fyysiset, psyykkiset ja sosiaaliset tekijät, sekä näiden väliset yhteydet ja syy-seuraussuhteet. Terveyttä tarkastellaan niin yksilön kuin yhteiskunnankin tasolla, ihmisen elämänsä eri vaiheissa, riippuen oppilaiden kehitystasosta. Terveystiedon opetuksen laajuus ja tarkasteltavien kysymysten syvyys kasvaa tietysti samalla, kun myös oppilaat kasvavat ja kehittyvät. Keskeistä on ohjata oppilaita ymmärtämään terveyttä voimavarana jokapäiväisessä elämässä ja ympäristössä. Terveystiedon opetuksen tulee yksilöllisen ja yhteisöllisen tiedonhankinnan lisäksi tukea turvallisuustaitoihin, sosiaalisiin taitoihin sekä tunteiden käsittelyyn tunteiden tunnistamiseen liittyvien valmiuksien kehittymistä. (Opintopolku.)

Vuosiluokilla 7-9 terveystiedon opetuksessa laajennetaan ja syvennetään aiemmilla vuosiluokilla käsitellyjä asioita. Opetuksessa pyritään vahvistamaan oppilaiden kriittiseen ajatteluun, itsetuntemukseen sekä eettiseen pohdintaan liittyvää osaamista ikäkauden mukaisesti. Yläkoulun terveystiedon opetuksessa hyödynnetään monenlaisia eri työtapoja, kuten tutkivaa oppimista ja arjen terveystietojen käsittelemistä. (Opintopolku.) Tutkiva oppiminen tarkoittaa omien ennakkokäsitysten tietojen pohtimista. Oppiminen tähtää tällöin ymmärtämiseen ja ilmiöiden selittämiseen, eikä sen ideana ole oppilaan orientoituminen

terveystiedon tunnille. (Opetushallitus 2021.) Ilmiölähtöisyyden avulla oppilaita ohjataan tuomaan esille omaa tietämystään sekä kokemuksiaan aiheesta. Lisäksi heitä rohkaistaan kysymysten esittämiseen, vastausten etsimiseen sekä johtopäätösten tekemiseen ja niiden perustelemiseen. Monet terveystiedon aihepiireistä liittyvät oppilaiden elämäntilanteeseen, kehitysvaiheeseen sekä heidän yksilöllisiin kokemuksiinsa. Oppilaita ohjataan ymmärtämään, kuinka tärkeää on kunnioittaa jokaisen ihmisen oikeutta yksityisyyteen ja koskemattomuuteen heidän terveysteensä liittyvissä asioissa. (Opintopolku.)

Yläasteen terveystiedon opetus on jaettu kolmeen keskeiseen sisältöalueeseen, jotka ovat terveyttä tukeva kasvu ja kehitys, terveyttä tukevat ja kuluttavat tekijät sekä sairauksien ehkäisy sekä terveys, yhteisöt, yhteiskunta ja kulttuuri. Jokaiseen sisältöalueeseen on määritetty siihen kuuluvat laaja-alaisen osaamisen alueet, joita kohti opetuksessa pyritään. Näitä ovat esimerkiksi ajattelu ja oppimaan oppiminen, itsestä huolehtiminen ja arjen taidot, monilukutaito, työelämätaidot, sekä kulttuurinen osaaminen, vuorovaikutus ja ilmaisu. (Opintopolku.)

Lainsäädännössä on säädetty perusopetuksesta ja oppivelvollisuudesta, esiopetuksesta, lisäopetuksesta, perusopetukseen valmistavasta opetuksesta sekä aamu- ja iltapäivätoiminnasta. Perusopetusasetuksessa säädetään esimerkiksi opetuksesta, oikeusturvasta, työajasta ja koulutuksen järjestämisluvasta. Valtioneuvoston asetuksessa perusopetuslaissa tarkoitetun opetuksen valtakunnallisista tavoitteista ja perusopetuksen tuntijaosta säädetään valtakunnallisia tavoitteita ja tuntijakoa opetukseen. (Opetus- ja kulttuuriministeriö.)

4 Terveydenhuollon lainsäädäntö

4.1 Lainsäädännön perusteet

Lainsäädännöllä tarkoitetaan tällä hetkellä voimassa olevia lakeja ja muita säädöksiä, jotka ohjaavat yhteiskunnan toimintaa. Lakien tavoitteena on yhteiskunnassa kieltää toimintaa, ohjata tietynlaista toimintaa tai sallia toimintaa. Kokonaisuudessaan lainsäädäntö tarkoittaa voimassa olevaa oikeutta ja velvotteita. Lainsäädäntöön kuuluu myös lakien säätäminen ja siihen liittyvä toiminta eli lainsäädäntä. (Eduskunta.)

Lainsäädäntöön liittyy erilaisia termejä, kuten oikeusnormi, oikeusjärjestys ja säädös. Oikeusnormi on oikeusjärjestykseen kuuluva periaate tai sääntö. Oikeusjärjestyksen muodostavat voimassaolevat oikeusnormit. Säädös tarkoittaa oikeusohjeen sisältävää tekstikokonaisuutta. Kotimaisia säädöksiä ovat esimerkiksi lait, tasavallan presidentin asetukset sekä viranomaisten määräykset. (Eduskunta.)

4.2 Terveydenhuoltolaki

Terveydenhuoltolaissa 1326/2010 määritellään terveyden edistämistä yksilön, väestön, yhteisöjen ja elinympäristön mukaan. Tavoitteena on ihmisen terveyden sekä työ- ja toimintakyvyn ylläpitäminen ja parantaminen. Laissa pyritään myös vaikuttamaan sairauksien, tapaturmien ja terveysongelmien ehkäisemiseen, sekä vahvistamaan mielenterveyttä ja ka-ventamaan väestöryhmien välisiä terveyseroja. (Terveydenhuoltolaki 1326/2010, 3§.)

Kunta järjestää väestölle perusterveydenhuollossa terveydentilan seurantaa sekä terveyden edistämistä, johon kuuluu muun muassa terveysneuvonta, terveystarkastukset, suun terveydenhuolto, työterveyshuolto, avosairaanhoido sekä kotisairaanhoido. Perusterveydenhuoltoon kuuluu myös ehkäisevä mielenterveystyö ja päihdetyö, jota sosiaalihoito tai erikoissairaanhoido ei järjestä. Laissa määritellään erikoissairaanhoidoon kuuluvia terveydenhuollon palveluja, kuten sairauksien ehkäisy, tutkiminen ja hoito, ensihoito, päivystys ja lääkinnällinen kuntoutus. (Terveydenhuoltolaki 1326/2010, 3§.)

Terveydenhuoltolain 16 pykälä on ehkäisy- ja muu seksuaaliterveysneuvonta. Pykälässä määritetään "alle kouluikäisen lapsen, oppilaan ja opiskelijan seksuaalitakypsymistä ja kehitystä tukeva neuvonta, on sisällytettävä terveysneuvontaan ja terveystarkastuksiin lapsen ja nuoren kehitys vaihetta vastaavasti. Neuvonta raskauden ehkäisystä ja muu seksuaaliterveysneuvonta kuuluvat neuvolan sekä koulu- ja opiskelijaterveydenhuollon palveluihin. Neuvontaa voi järjestää myös muiden palveluiden osana. (Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta 1326/2010, §16.)

4.3 Nuorisolaki

Suomessa nuorisolain tavoite on edistää nuorten vaikuttamismahdollisuuksia ja osallisuutta yhteiskunnassa sekä tukea nuorten kasvua, itsenäistymistä ja yhteisöllisyyttä. Tavoitteena on myös tukea nuorten harrastamista, edistää yhdenvertaisuutta ja oikeuksien toteutumista sekä parantaa elinoloja. (Nuorisolaki 1285/2016, 2§.)

Nuorisolaissa 1285/2016 määritellään nuori alle 29-vuotiaaksi. Nuorisotyön ja –politiikan yleisestä johdosta, yhteensovittamisesta ja kehittämisestä vastaa opetus- ja kulttuuriministeriö. Nuorisotyön ja –politiikan aluehallinnon tehtävistä vastaavat aluehallintovirastot. (Nuorisolaki 1285/2016, 3-4§.)

Yhteisvastuu, monikulttuurisuus, kansainvälisyys, kestävä kehitys, terveet elämäntavat, ympäristön ja elämän kunnioittaminen sekä monialainen yhteistyö ovat tavoitteiden lähtökohtia. Vanha nuorisolaki 72/2006 on kumottu uuden lain myötä ja siinä on asetus nuorisotyöstä- ja politiikasta. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2017.)

5 Opinnäytetyön tarkoitus, tavoite ja tutkimuskysymykset

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, millaiseksi 9.-luokkalaiset kokevat saamansa seksuaalikasvatuksen riittävyyden koulussa. Opinnäytetyössä selvitetään myös, millaista he haluaisivat koulusta saatavan seksuaalikasvatuksen olevan.

Opinnäytetyön tavoitteena on, että tutkimusta pystyttäisiin oppilaiden kokemusten ja toiveiden perusteella hyödyntämään peruskoulussa saatavan seksuaalikasvatuksen kehittämiseen. Tavoitteena on myös antaa muiden alojen ammattilaisille hyödyllistä tietoa nuorten seksuaalisuudesta ja seksuaalikasvatuksesta.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Millaiseksi 9.- luokkalaiset kuvaavat seksuaalikasvatuksen riittävyyttä koulussa?
2. Millaiseksi 9.- luokkalaiset ovat kokeneet jo saamansa seksuaalikasvatuksen koulussa?
3. Mitä toiveita 9.- luokkalaisilla on seksuaalikasvatuksen suhteen koulussa?

6 Opinnäytetyön toteutus

6.1 Kvalitatiivinen lähestymistapa

Opinnäytetyön aineisto kerättiin kvalitatiivisella eli laadullisella lähestymistavalla, koska opinnäytetyössä keskityttiin selvittämään millaisia kokemuksia ja toiveita oppilaille on saamastaan seksuaalikasvatuksesta koulussa. Kysely (Liite 3.) tuotettiin Webropol-kyselyalustalla ja avointen kysymysten tukena käytettiin yhtä suljettua kysymystä. Vastauskohtia kyselyssä oli yhteensä 11 kappaletta.

Kvalitatiivinen tutkimus ei ole minkään tietyn tieteenalan tutkimusote vaan yhdenlainen tapa tutkia. Kvalitatiivinen tutkimus sisältää monia erilaisia perinteitä sekä aineistonkeruu- ja analyysimenetelmiä, joilla voidaan tutkia sekä tarkastella ihmistä ja hänen elämänsä. Kvalitatiiviseen tutkimukseen liitetään usein induktiivisuus eli aineistolähtöisyys, mitä myös tässä opinnäytetyössä käytettiin aineiston analysointimenetelmänä. (Saaranen-Kauppinen & Puusniekka 2006).

Usein kvalitatiivisessa lähestymistavassa tutkitaan yhteiskunnallisesti merkittävää tai ajankohtaista aihetta. Kvalitatiiviseen lähestymistapaan kuuluu termi ”kvalitatiivisen aineiston suosiminen”, millä tarkoitetaan empiiristen tutkimusten, kuten keskustelujen, tekstien tai haastattelujen käyttämistä tutkimusaineistoina. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa saatua aineistoa ei tulisi muokata numeeriseen muotoon, joten tuloksissa ei tule ensisijaisesti kuvata sitä, kuinka suuri osa esimerkiksi kyselyyn vastaajista vastatasi tietyllä tavalla. (Juhila.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa keskitytään selvittämään tutkittavien omia kokemuksia ja käsityksiä. Tulokset tulee myös esittää siinä muodossa, että tutkittavat pystyvät itse ne ymmärtämään. (Tuomivaara 2005.)

6.2 Aineistonkeruu

Opinnäytetyön toteutus aloitettiin tekemällä saatekirjeet 9. -luokan oppilaille ja vanhemmille (Liite 1 ja 2) sekä muotoilemalla tutkimuskysymykset kyselymuotoon (Liite 3). Tämän jälkeen tehtiin erään kaupungin kasvatus- ja opetustoimelle tutkimuslupa, jonka liitteeksi laitettiin opinnäytetyösuunnitelma, molemmat saatekirjeet, kyselylomake ja tietosuojailmoitus (Liite 4). Myöhemmin kävi ilmi, että tämän opinnäytetyön tekemiseen ei tarvinnut kyseistä lupaa, vaan pelkästään kyseisen koulun lupa riitti.

Kyselylomake luotiin Webropol -alustalle ja sen toimivuutta testattiin. Tämän jälkeen työelämäohjaajamme välitti saatekirjeen vanhemmille, joilla oli kaksi päivää aikaa vastata, antavatko luvan alaikäisten oppilaiden vastata kyselyyn. Näiden kahden päivän jälkeen oppilaille välitettiin saatekirje sekä linkki Webropol -kyselyyn, johon heillä oli viikko aikaa vastata.

Vastausajan täytyttyä kävi ilmi, että vain yksi oppilas oli vastannut kyselyyn. Tämän vuoksi kysely päädyttiin toistamaan toiselle 9.-luokan ryhmälle.

Saatekirje välitettiin tämän toisen ryhmän oppilaiden vanhemmille viestillä ja heillä oli kaksi päivää aikaa vastata, antavatko luvan alaikäisten oppilaiden vastata kyselyyn. Tämän jälkeen uuden ryhmän oppilaille välitettiin viestillä saatekirje ja linkki kyselyalustalle. Myös heillä oli viikko aikaa vastata kyselyyn.

6.3 Aineiston analyysi

Sisällönanalysointi kuuluu laadullisten tutkimusten analyysimenetelmiin. Tätä voidaan myös käyttää määrällisten tutkimusten avointen vastausten analysointiin. Sisällönanalysointi määritellään tapana, millä pystytään analysoimaan saatu tieto systemaattisesti ja objektiivisesti. Laadullista tutkimusta tehdessä analyysin tulee olla kuvaileva, mikä vaatii tutkijoilta kykyä pelkistää aineisto ja muodostaa tätä kautta tärkeitä käsitteitä. Käsitteiden avulla tulee kuvata tutkimusta luotettavasti ja realistisesti. Sisällönanalyysin tekniikoita ovat induktiivinen tai deduktiivinen tapa. Opinnäytetyön aineisto analysoitiin induktiivisella lähestymistavalla, sillä analyysi eteni saatujen aineistojen ehdoilla eli aineistolähtöisesti. Induktiivisessa sisällönanalyysissä aineiston analysoiminen lähtee tuloksista saadusta sisällöstä, ja abstrahoinnin kautta tuloksista tulee käsitteitä. Osa sisällönanalyysistä tulee kuitenkin tutkijoiden omien oivalluksien kautta, jolloin analyysin kuvaileminen voi olla kirjallisesti hankalaa. Induktiivisen lähestymistavan analysoinnin luotettavuutta lisää suorien lainauksien käyttäminen tuloksia esille tuodessa. (Kyngäs ym. 2011, 138 & 148.)

Alkuperäinen vastaus	Pelkistetty ilmaus	Alaluokka	Yläluokka
<i>“eniten olen saanut uutta tietoa erilaisista ehkäisykeinoista, joka on auttanut kavereiden neuvomisessa ainakin.”</i>	Uutta tietoa erilaisista ehkäisykeinoista, auttaa kavereiden neuvomista	Ehkäisymenetelmistä tiedonsaanti	Ehkäisymenetelmät
<i>“tietoisuus kaikista eri ehkäisyvaihtoehdoista”</i>	Tieto ehkäisyvaihtoehdoista	Ehkäisymenetelmistä tiedonsaanti	Ehkäisymenetelmät

Kuvio 2. Esimerkki induktiivisesta sisällönanalyysistä

Valmisteluvaihe aloitettiin kirjoittamalla kaikki vastaukset alkuperäisessä muodossaan kohta kohdalta samaan tiedostoon kysymysten mukaisesti. Näin kaikki vastaukset pystyttiin käymään tarkasti läpi ja tiedettiin, mitä oppilaat olivat mihinkin kysymykseen vastanneet. Kysely sisälsi yhden suljetun kysymyksen ja tämän vastaukset jaettiin vastauksien kyllä ja ei pohjalta määrällisesti, eli montako oppilasta vastasi kyllä ja montako oppilasta vastasi ei.

Seuraavaksi käytiin kysymys kerrallaan vastauksia läpi kohta kohdalta ja pelkistettiin vastaukset, jossa kerättiin oleelliset asiat vastauksesta ylös ja poistettiin ylimääräisiä täytesanoja vastauksista pois. Näin saatiin selkeät vastaukset kysymyksiin ja vastauksista jäi tutkimuksen kannalta oleelliset ja tärkeät asiat analysoitavaksi. Vaihe oli osittain haastava, sillä oli tarkasti mietittävä, mitä oppilaat vastasivat ja mitkä sanat olivat oleellisia tulosten analysoinnin kannalta, jotta tutkimustulokset olisivat mahdollisimman luotettavat.

Kun vastaukset oli käyty läpi kysymys kerrallaan ja vastaukset pelkistetty, vastauksista luotiin alaluokkia pelkistetyn vastauksen pohjalta. Alaluokittelussa luettiin pelkistetyt vastaukset uudelleen ja sen pohjalta luotiin alaluokkateema, jota vastaus kuvaa. Osa vastauksista ryhmittyi tässä vaiheessa jo samaan alaluokkaan, esimerkiksi oppilaiden nostessa esiin usemman kerran ehkäisymenetelmät. Osasta vastauksista muodostui omat alaluokat vastauksien perusteella.

Alaluokkien jälkeen luotiin alaluokista yläluokkia. Yläluokissa useampi vastaus ryhmittyi samaan yläluokkaan, mutta joistain vastauksista muodostui myös oma yläluokka oppilaan oman kokemuksen pohjalta. Yläluokkia saatiin usemman vastauksien pohjalta, sillä oppilaat kokivat seksuaalikasvatuksen eri tavoin ja näin vastauksetkin olivat alkuperäisessä muodossaan erilaisia. Osa vastauksista oli hyvin yhtenäisiä, mikä kuvastaa usemman vastauksen kuuluvan samaan yläluokkaan.

Seuraavaksi tarkasteltiin, miten kyselyn 11 kysymyskohdista tehdyt yläluokat vastaavat kolmeen tutkimuskysymykseen eli siihen, millaiseksi oppilaat kuvaavat seksuaalikasvatuksen riittävyttä koulussa, millaiseksi oppilaat ovat kokeneet jo saamansa seksuaalikasvatuksen koulussa sekä mitä toiveita oppilailla on seksuaalikasvatuksen suhteen koulussa. Aineistoa analysoidessa osaan kysymyksistä oppilaat olivat vastanneet laajemmin kuin toisiin, jolloin osasta kysymyksistä saatiin laajemmat tulokset kuin osasta.

7 Tulokset

7.1 Koulussa saadun seksuaalikasvatuksen riittävyys

Kyselyyn vastasi 21 9.-luokan oppilasta. Kyselyn eri kysymyskohtiin oppilaat vastasivat hiukan eri määrin, sillä suurin osa kysymyksistä oli avoimia kysymyksiä. Oppilaiden osallistuminen kyselyyn oli täysin vapaaehtoista.

Kohta 1. ja sen alakohdat a. sekä b. vastasivat ensimmäiseen tutkimuskysymykseen, eli siihen millaiseksi 9.-luokkalaiset kuvaavat seksuaalikasvatuksen riittävyyttä koulussa. Ensimmäisestä suljetusta kysymyksestä kävi ilmi, että suurin osa vastanneista koki koulussa saatavan seksuaalikasvatuksen riittäväksi. Osa vastanneista koki kuitenkin sen olevan riittämätöntä.

“eniten olen saanut uutta tietoa erilaisista ehkäisykeinoista, joka on auttanut kavereiden neuvomisessa ainakin. Nämä aiheet oli korona-aikana, joten oli paljon itsenäistä pohdintaa, joten se oli hyvä.”

“tietoisuus kaikista eri ehkäisyvaihtoehdoista, seksuaaliseen suuntautumiseen voisi koulussa perehtyä enemmän esim. nuorisodokumenttien ja muiden avulla, koska moni teini sitä varmaan miettii”

Oppilaat, jotka eivät olleet kokeneet hyötyneensä koulussa saamastaan seksuaalikasvatuksesta, perustelivat asiaa sillä, että he tiesivät aiheeseen liittyvistä asioista jo entuudestaan. Oppilaat esimerkiksi kertoivat saaneensa tietoa kotoa, kavereilta, tai ottaneet asioista omatoimisesti selvää. Muutama myös koki koulussa saadun seksuaalikasvatuksen omalla kohdallaan hyödyttömäksi siksi, että se oli heidän tarpeilleen riittämätöntä. Näin vastanneet oppilaat kokivat, että murrosikään liittyviä asioita oli käsitelty liian myöhään ja sukupuolen moninaisuudesta oli ollut liian vähän opetusta. Tuotiin myös ilmi, että asioista ei ylipäätään oltu puhuttu tarpeeksi. Seksuaalikasvatuksesta puhuminen koettiin lisäksi helpompana kotona kuin koulussa.

“en ole oppinut seksuaalikasvatuksesta lähes mitään uutta. se voi toki johtua siitä, että olen kiinnostunut ihmisen anatomiasta ja fysiologiasta ja ottanut siitä paljon selvää jo ennestään.”

“monet tiesin jo ennestään”

“koulussa pitäisi puhua enemmän transhenkilöistä ja ihmisistä, jotka eivät halua määritellä sukupuoltaan”

Oppilaat, jotka olivat kokeneet hyötyneensä koulussa saadusta seksuaalikasvatuksesta perustelivat asiaa sillä, että olivat saaneet lisää tietoa heille tarpeellisista asioista seksuaalisuuden suhteen. Oppilaat kokivat hyötyneensä eniten erilaisista ehkäisyyn liittyvistä asioista, kuten ehkäisymenetelmistä sekä niiden erilaisista haitoista.

7.2 Kokemukset seksuaalikasvatuksesta

Kohta 2. ja sen alakohdat a., b. ja c. vastasivat toiseen tutkimuskysymykseen, eli siihen millaiseksi 9.-luokkalaiset ovat kokeneet jo saamansa seksuaalikasvatuksen koulussa. Näissä kohdissa kartoitettiin sitä, miten ja millä tavalla oppilaat ovat kokeneet seksuaalikasvatukseen liittyvistä asioista puhumisen koulussa, sekä siitä, mistä seksuaalikasvatuksen asioista oppilaille on koulussa puhuttu. Koulun roolia ja merkitystä seksuaalikasvatuksen tarjoajana selvitettiin myös tässä kohdassa. Lisäksi kartoitettiin seksuaalikasvatuksen sopivuutta kohderyhmälle.

Seuraavassa kyselyn osassa kartoitettiin sitä, millaiseksi oppilaat kokevat koulussa saamansa seksuaalikasvatuksen. Kysyttiin, minkälaisista asioista ylipäätään on puhuttu koulussa. Oppilaat nostivat esiin murrosikään liittyvät asiat, ehkäisyn, seurustelun, seksuaalisen suuntautumisen ja sukupuoli-identiteetin. Oppilaat nostivat myös esille tiedonsaannin seksistä ja erilaisista seksitaudeista.

“murrosiästä, seurustelusta, ehkäisystä, ja vähän seksuaalisesta suuntautumisesta ja sukupuoli-identiteetistä”

“seksi, ehkäisy, ja sukupuolitaudit, seurustelu tms. ei niinkään”

Oppilaat kuvailivat eri tavoin sitä, miten seksuaalikasvatuksen asioita oli käsitelty heidän kanssaan koulussa ja miten asiat oli tuotu ilmi. Tässä kohdassa kysymyksenä oli: ”*Millä tavalla erilaisista seksuaalikasvatuksen asioista sinulle on puhuttu koulussa*”. Osa oppilaista vastasi kysymykseen kertomalla erilaisista tavoista, jolla seksuaalikasvatusta oli annettu heille. Näitä tapoja olivat opettajan/terveydenhoitajan kanssa puhuminen, erilaisten videoiden katselu, erilaisten tehtävien tekeminen, kirjoista opiskelu ja anonyymisti pidettävät kyselytunnit. Toinen osa oppilaista vastasi kysymykseen kuvailemalla, millä tavalla seksuaalikasvatuksesta heille oli annettu tietoa. Oppilaat olivat esimerkiksi kokeneet seksuaalikasvattajan arastelevan aiheista puhumista.

“luokassa opettaja puhuu ja joskus videoita”

“terveystiedossa ja ruotsin tunnilla”

“hieman arasti”

Terveystiedon oppitunnit mainittiin tärkeimpänä seksuaalikasvatuksen antoväylänä. Myös ruotsin kielen oppitunnit mainittiin ilman sen suurempaa asiayhteyttä tai avaamista. Oppilaat eivät olleet erikseen maininneet opettajan ja terveydenhoitajan roolia seksuaalikasvatuksen antajana.

Tämänhetkinen Covid-pandemia ja sen aiheuttama etäopiskelu myös mainittiin. Etäopiskelun vuoksi seksuaalikasvatuksen kerrottiin jääneen kesken, mutta siitä oli kuitenkin puhuttu opettajan toimesta myös virtuaalisesti, mikä koettiin hyödyllisenä.

“opettaja on puhunu asiast ja antanut oppilaiden osallistua oman mielen mukaan. Vastauksia ja näkemyksiä on kysytty anonyyminä lapuilla. Toki etäopetuksen takia seksuaalikasvatus jäi hieman kesken, mutta kyllä sitä selitettiin myös virtuaalisesti.”

Oppilaat nostivat esiin myös konkreettisia asioita siitä, mitä koulussa on opetettu. Tällaisia asioita olivat esimerkiksi seksitautien välttäminen, murrosikään liittyvät asiat ja ehkäisy. Erilaisista ehkäisyvälineistä- sekä muodoista ja ehkäisymuotojen mahdollisista haitoista kertominen mainittiin. Koulussa annettua seksuaalikasvatusta kuvailtiin myös valistukseksi.

Koulusta saadun seksuaalikasvatuksen merkitys koettiin oppilaiden kesken eri tavoin. Merkitys koettiin joko suureksi, neutraaliksi tai vähäiseksi. Ehdottomasti eniten oppilaat kokivat koulussa annetun seksuaalikasvatuksen merkityksen neutraaliksi. Koulusta saatu seksuaalikasvatus oli koettu oppilaiden mielestä hyödylliseksi, mutta sosiaalisesta mediasta, vanhemmilta ja kavereilta, sekä muualta koulun ulkopuolelta saatu seksuaalikasvatus oli ollut hyödyllisempää. Koulusta saadulla informaatiolla oli myös voitu varmistaa muualta opittujen asioiden paikkansa pitävyys. Koulua oli siis pidetty toissijaisena seksuaalikasvatuksen antajana.

Koulusta saatu seksuaalikasvatus oli koettu kirjaimellisena ja teoreettisena, kun taas ulkopuolelta saatu seksuaalikasvatus vapaampana. Tästä voidaan päätellä, että koulusta sekä muualta saatu seksuaalikasvatus tukevat toisiaan.

“melko tärkeäksi”

“Tiesin jo suurimman osan, mutta tuli hyödyllistä tietoa koulusta esim. seksitaudeista ja niiden hoidosta jos elämässä joskus omalle kohdalle sattuu niin hyvä tietää mitä silloin pitää tehdä.”

Vähäinen merkitys koulun seksuaalikasvatuksella oli seuraavaksi suurimmalla joukolla kyselyyn vastaajista. Kavereilta ja läheisiltä saatu tieto oli koettu arvokkaammaksi kuin koulusta saatu. Osalle oppilaista myös internetillä oli ollut koulua suurempi merkitys seksuaalikasvatuksen antajana. Koulun merkitystä seksuaalikasvatuksen antajana oli myös kuvattu vähäiseksi ilman sen suurempia perusteluja. Muutama oppilas vastaajista koki koulun merkityksen seksuaalikasvatuksen antajana suureksi.

“olen oppinut eniten netistä, koulussa hyvin pienen määrän”

Kysymykseen, jossa kysyttiin koulussa saadun seksuaalikasvatuksen sopivuutta oppilaille, noin puolet koki olevansa täysin samaa mieltä ja alle kymmenesosa täysin eri mieltä. Ehdottomasti eniten oppilaat kokivat seksuaalikasvatuksen olevan sopivaa heille, missä on tietyn verran ristiriitaisuutta muihin kyselyssä saatuihin vastauksiin verrattuna.

7.3 Toiveet seksuaalikasvatuksesta

Kohdat 3.,4. ja 5. vastasivat kolmanteen tutkimuskysymykseen eli siihen, mitä toiveita 9.-luokkalaisilla on seksuaalikasvatuksen suhteen koulussa. Näissä kohdissa kartoitettiin, mitä seksuaalikasvatuksen asioita oppilaat toivoisivat käytävän koulussa sekä sitä, mitkä asiat ovat heille tärkeitä tai vähemmän tärkeitä.

Seksuaalikasvatuksen riittävyden ja laadun lisäksi oli tärkeää selvittää, minkälaisia toiveita 9.-luokkalaisilla oli koulussa saadun seksuaalikasvatuksen suhteen.

Toiveita kysyttäessä osa oppilaista vastasi, että toiveita seksuaalikasvatuksen suhteen koulussa ei ole. Seksuaalikasvatuksen määrä oli koettu riittäväksi, sekä käsiteltyjä aiheita oli koettu käsiteltävän tarpeeksi, eikä niihin tarvittu muutosta. Osa oppilaista mainitsi toiveiksi esimerkiksi sen, että seksuaalikasvatusta tulisi olla määrällisesti enemmän, sekä asioihin tulisi paneutua paremmin. Sukupuoli-identiteetistä sekä seksuaalisesta suuntautumisesta puhumista toivottiin enemmän. Opetusmuotoihin oli toivottu lisäystä ryhmäkeskustelujen muodossa. Enemmän toivottiin omiin kiinnostuksenkohteisiin liittyvää opetusta ja sitä, että asioista olisi mahdollista kertoa opettajalle anonyymisti.

“mielestäni kaikesta oli riittävästi”

“enemmän oppilaiden kiinnostuksenkohteisiin perustuvaa opiskelua, toki anonyyminä”

Oppilaiden toiveita kartoittaessa oli myös tärkeää kysyä, mitkä seksuaalikasvatuksen asioista ovat oppilaille kaikista tärkeimpiä. Ehdottomasti tärkeimmäksi asiaksi oppilaat nostivat ehkäisyn. Myös murrosikä mainittiin useampaan kertaan. Näiden lisäksi tärkeinä asioina mainittiin seksitaudit ja rauha.

“ehkäisy ja murrosikä varmaanki”

Seksuaalinen suuntautuminen koettiin oppilaasta riippuen sekä tärkeänä että vähemmän tärkeänä. Vähemmän tärkeiksi asioiksi oppilaat kokivat omien sanojensa mukaan seurustelun, sekä sukupuoli-identiteettiin liittyvät asiat. Yksi vastanneista toi esille, että jokainen seksuaalikasvatukseen liittyvä asia on varmasti tärkeä jollekin.

“seurustelu”

“kai kaikki on jotenkii tärkeitä, ei kai niitä turhaa opeteta, joku hyötyy varmaan aina jostain”

Oppilaat mainitsivat myös kyselyn lopussa sen, että seksuaalikasvatuksen antaminen voi olla vaikeaa myös opettajille. Mitä avoimemmin opettaja kertoo asioista, sen helpompi oppilaiden on saada seksuaalikasvatusta.

“voi olla vaikea opettajillekin, mutta mitä avoimemmin opettaja kertoo sitä helpompi muidenkin on olla tunnilla (ei liian avoimesti)”

8 Pohdinta

8.1 Tulosten arviointi ja johtopäätökset

Tuloksia tarkastellessa kävi ilmi, että osa tutkimukseen osallistuneista oppilaista koki seksuaalikasvatuksen olevan riittämätöntä koulussa. Koulussa annettava seksuaalikasvatus on suunnattu ryhmille ja on sisällöltään yleispätevää, jolloin tiettyyn aiheeseen ei syvennytä yksityiskohtaisesti. Jokainen nuori on yksilö ja tarvitsee erilaista seksuaalikasvatusta sekä omaa erilaiset kiinnostuksenkohteet ja tarpeet opetuksen suhteen. Tämä haastaa seksuaalikasvatuksen antajaa huomioimaan nuoret yksilöllisesti.

Nuorten seksuaalisuus kehittyy koko ajan sekä sisäisesti että ulkoisesti. Nuoret kehittyvät yksilöllisesti, toiset hitaasti ja toiset nopeasti. Suuret tunteet, herkkä yksityisyys, oman kehonkuvan muodostaminen sekä tarve seksuaaliterveyspalveluille kuuluvat nuoren kehitykseen. Seksuaalikasvatuksen antaminen on haastavaa, sillä nuorten kehitys on yksilöllistä, jolloin haasteeksi muodostuu seksuaalikasvatuksen jatkuvuus, riittävyys, asiallisuus ja käsiteltävien aiheiden ikään sovittaminen. Seksuaalikasvattajan tulee tietää nuoren seksuaalisen kehityksen portaat, joihin erityispiirteinä kuuluvat epävarmuus, hämmennyneisyys, rohkaistuminen ja nuorten pyrkimys seksikokemusten hankkimiseen. (Apter ym. 2006, 205-206.)

Terveyskasvatukseen liittyvä seksuaalikasvatus painottaa usein erilaisiin uhkakuviin, esimerkiksi seksitauteihin ja niiden ehkäisyyn sekä ei-toivottuihin raskauksiin. Opetus voi pahimmillaan johtaa siihen, että keskitytään käsittelemään vain mitä kaikkea pahaa tai ikävää seksistä voi seurata. Tämänhetkinen opetussuunnitelma tekee mahdolliseksi seksuaalikasvatuksen antamisen muun muassa biologian, terveystiedon, kotitalouden ja liikuntatuntien yhteydessä. On tärkeää miettiä, miten opettajat saavat annettua seksuaalikasvatusta oppilaille mahdollisimman kattavasti. Yläasteikäisten oppilaiden on tärkeää saada mahdollisimman yksityiskohtaisia vastauksia heitä askarruttaviin kysymyksiin, liittyvät ne sitten ihastumisen, ehkäisyyn, seksiin, seksitauteihin tai itsetyydytykseen. (Honkanen 2017, 34, 36, 39.)

Nuorten kokemusten mukaan koulussa saatavaan seksuaalikasvatukseen kuuluvat ehkäisy, murrosikä, seurustelu, seksuaalinen suuntautuminen sekä tiedonsaanti seksistä ja seksitaudeista. Opettajilta nuoret olivat saaneet opetusta puhumalla, videoiden muodoissa sekä opiskelemalla kirjoista.

Seksuaalikasvatuksen sisältö sekä laatu riippuu monesta asiasta. Nuoret toivoivat saavansa seksuaalikasvatuksen kautta tietoa esimerkiksi siitä, mitä seksin yhteydessä tapahtuu ja miten toimitaan. Näihin asioihin harvoin pystytään opetuksella vastaamaan. Usein tiedon jäädessä vajaaksi nuoret voivat käyttää tiedonhakuun epävirallisia kanavia, kuten

pornoa. Seksuaalikasvatuksen tulisi liittyä ajankohtaisiin ilmiöihin ja tunnistaa nuorten tarpeet. (Kuortti & Halonen 2018.)

Nuorten ehkäisykäyttö on hyvällä tolalla Suomessa. Käytetyin ehkäisymuoto peruskoululaisilla on kondomi, hormonaalisen ehkäisyn käyttö yleistyy ylemmillä luokka-asteilla. Nuorten mielestä tärkeitä ehkäisymenetelmiin liittyviä tekijöitä ovat menetelmän helppokäyttöisyys, luotettavuus ja positiivinen vaikutus elämänlaatuun. Tehokkaimmat tavat vaikuttaa nuorten seksuaaliterveyteen ovat toimet, joilla huomioidaan yksilöllisesti nuori, perhe, koulu ja yhteiskunta. (Kuortti & Halonen 2018.)

Tämänhetkinen maailmanlaajuinen Covid-pandemiatilanne sai oppilaat ajattelemaan etäopiskelun vaikutusta saatuun seksuaalikasvatukseen. Tämä on ajankohtainen aihe, joten on ymmärrettävää, että oppilaat nostivat asian esiin. Etäopiskelu hankaloittaa seksuaalikasvattajan ja oppilaiden välistä vuorovaikutusta, sillä nuoren voi olla vaikeampaa saada oma ajatus jaettua muiden kanssa virtuaalisesti.

Covid-pandemian takia koko suomalainen koulutusjärjestelmä on siirtynyt erilaisia digitaalisia järjestelmiä hyödyntävään etäopetukseen. Näiden poikkeuksellisten järjestelyiden vaikutukset yhdenvertaiseen ja tasa-arvoiseen opetukseen ovat olleet moninaisia. Osalla oppilaista ei ole ollut tarvittavia valmiuksia etäopiskeluun liittyen, eikä oppimisen tuki ole ollut tarpeeksi suurta. Eniten tämä poikkeuksellinen tilanne on lisännyt tuen tarvetta oppilailla, joilla on oppimiseen liittyviä haasteita. (Kansallinen koulutuksen arviointikeskus 2020.)

Tarkasteltaessa kyselyn avulla saatuja tuloksia voidaan havaita, että nuoret kokevat ehkäisyn olevan kaikista tärkein asia seksuaalikasvatuksessa. Tämä on huomionarvoinen asia, koska nuoria selvästi kiinnostaa oma turvallisuutensa, seksitaudeilta suojautuminen sekä vahinkoraskauksien mahdollisuuden estäminen.

Nuorten seksuaalisuuteen kuuluu vahvana seksi ja itsetutkiskelu. Ehkäisystä puhuminen on tärkeää ja vastuullista ennen seksin harrastamista. Asiasta voi keskustella kouluterveydenhoitajan, vanhemman tai muun aikuisen kanssa. (Nuortennetti 2010.)

Seksuaalisuutta käsitellään paljon nykypäivänä koulun ulkopuolella esimerkiksi sosiaalisessa mediassa, internetissä ja erilaisten tv-ohjelmien kautta. Tämä aiheuttaa sen, että koulun rooli seksuaalikasvatuksen antajana ei ole välttämättä kaikille oppilaille enää niin suuri kuin aiemmin. Nuoret käyttävät internettiä, sosiaalista mediaa ja erilaisia digitaalisia palveluita. Nämä kuuluvat myös nuorten arkeen koulussa, kotona ja vapaa-ajalla. Kyseiset palvelut tuovat nuorelle mahdollisuuksia sosiaaliseen kanssakäymiseen, oppimiseen sekä ajanviettoon. (Nuortennetti 2020.)

Oppilaiden toiveita seksuaalikasvatuksen kehittämiseen on saada seksuaalisuudesta määrällisesti enemmän tietoa sekä omien kiinnostuksen kohteisiin perustuvaa opetusta. Oppilaat toivoivat lisää tietoa seksuaalisesta suuntautumisesta ja sukupuoli-identiteetistä.

Opetussuunnitelmien uudistamisella pyritään siihen, että varmistetaan lasten ja nuorten osaamisen ja taitojen hyvä taso myös tulevaisuudessa. Opetussuunnitelmassa määritetään muun muassa pedagogisia linjauksia, joiden avulla koulut pystyvät kehittämään omia toimintatapojaan niin, että opetus on oppilaille riittävän mielenkiintoista. Tämänhetkiset perusopetuksen opetussuunnitelmat otettiin käyttöön 1.8.2016 alkaen alakouluissa, eli vuosiluokilla 1-6. Perusopetuksen ylemmät luokat 7-9 ottivat suunnitelmat käyttöön porrastetusti, 7. vuosiluokka 1.8.2017, 8. vuosiluokka 2018, ja 9. vuosiluokka 2019. (Opetushallitus.) Koska tämänhetkinen opetussuunnitelma on otettu käyttöön yhdeksännellä luokalla vasta kaksi vuotta sitten, oppilaiden toiveiden näkyminen uudessa opetussuunnitelmassa on todennäköisesti vuosien päässä.

Erilaisilla sairauksilla ja niiden hoitamisella on iso vaikutus ihmisen seksuaalisuuteen ja sen toteuttamiseen. Näistä vaikutuksista potilaalla on oikeus tietää. Seksuaalisuudesta puhumiseen ei tarvita virallisia ammattitermejä vaan sanoja, jotka sekä hoitaja että potilas ymmärtävät. Hoitajan tehtävä on tukea potilasta kertomalla seksuaalisuudesta ja kaikesta, mikä potilaan sen hetkisessä tilanteessa tai sairaudessa liittyvät siihen. Hoitajan tulee ymmärtää seksuaalisuuden moninaisuutta, jotta pystyy tarvittaessa ohjaamaan muuttuvassa elämäntilanteessa olevaa potilasta. Esimerkiksi erilaiset sairaudet voivat vaikuttaa negatiivisesti potilaan minäkuvaan ja näin ollen myös potilaan seksuaalisuuteen. Tärkeää on, että hoitaja osaa kertoa potilaalle tämän olevan paljon muutakin kuin oma sairautensa. (Järvinen 2018.)

8.2 Opinnäytetyön eettisyys ja luotettavuus

Tärkeä osa mitä tahansa tutkimusta on sen luotettavuus, rehellisyys, vastuullisuus sekä etiikka. Tutkijan on tärkeää pohtia tutkimuksen eettistä näkökulmaa tutkimuseettisten kysymysten kautta tutkimusta suunniteltaessa ja toteutettaessa, sekä pyrkiä saamaan tutkimuksessaan vastaus kyseisiin tutkimuseettisiin kysymyksiin. (Kettunen 2018.)

Tutkimusta suunniteltaessa pohdittiin, kuinka tutkimuksesta saadaan eettisesti mahdollisimman luotettava. Hakalan (2016) mukaan itsemääräämisoikeutta kunnioitetaan sillä, että osallistujalla on mahdollisuus päättää omasta osallistumisestaan tutkimukseen. Ennen tutkimukseen osallistumis päätöstä osallistujalle on annettava tarpeeksi tietoa kyseisestä tutkimuksesta, siihen liittyvästä tietosuojasta ja sen luonteesta. Osallistujalle tulee esimerkiksi kertoa, vaatiiko tutkimukseen osallistuminen häneltä aktiivista osallistumista ja kuinka

paljon tutkimukseen osallistuminen vie aikaa. (Hakala 2016.) Tässä opinnäytetyössä kyselyyn vastaaminen oli oppilaille vapaaehtoista, jolloin itsemääräämisoikeus toteutui tutkimukseen osallistuvilla.

Opinnäytetyötä suunniteltaessa tehtiin erään kaupungin kasvatus- ja opetustoimelle tutkimuslupahakemus. Hakemuksella haettiin lupaa toteuttaa opinnäytetyö yhteistyössä koulun kanssa vastuullisesti. Osana opinnäytetyön suunnittelua täytettiin opinnäytetyötä koskeva tietosuojailmoitus (Liite 4), minkä tarkoituksena oli suojella tutkittavien henkilöiden yksityisyyttä. Tietosuojailmoituksessa kerrottiin esimerkiksi mitä tietoja tutkimuksessa kerätään, mistä ja millä perusteella, kenelle ja minne kerättyjä tietoja siirretään, sekä miten ja kuinka kauan kerättyjä tietoja säilytetään. Tutkittaville 9.-luokkalaisille kirjoitettiin lisäksi saatekirje (Liite 2), jossa kerrottiin muun muassa tutkimuksen tarkoituksesta, anonymiteetin säilymisestä, vastaamisen vapaaehtoisuudesta sekä saatujen tulosten asianmukaisesta hävittämisestä tutkimuksen tekemisen jälkeen. Saatekirjeessä kerrottiin myös, miten saatuja tuloksia on tarkoitus hyödyntää ja mistä valmiin työn pääsee näkemään. Myös tutkittavien vanhemmille kirjoitettiin oma saatekirje (Liite 1), jossa kerrottiin samat asiat. Saatekirjeet kirjoitettiin kunnioittavaan sävyyn ja niiden tarkoituksena oli selkeyttää oppilaille sekä heidän vanhemmilleen tutkimukseen liittyviä asioita.

Aineiston anonymisointi kuuluu osaksi eettisesti toteutettua kvalitatiivista tutkimusta. Anonymisoinnilla tarkoitetaan sitä, että aineistosta poistetaan tutkittavien tunnistettavuuteen liittyvät tekijät. Tunnistettavuuden poistamisen tarkoituksena on suojata tutkittavia mahdollisilta negatiivisilta seurauksilta, mitä heidän tunnistamisensa voi aiheuttaa. (Hakala 2016.) Webropol-alustalla tehdyssä kyselyssä oppilaat vastasivat anonyymisti saatuihin kysymyksiin, eikä heistä tallentunut mitään tietoja kyseiseen järjestelmään. Kyselyn vastauksia tarkastellessa tutkijoille näkyi ainoastaan, mitä kyseiseen kysymykseen oli vastattu. Tutkittavien tunnistettavuuden estämiseksi opinnäytetyössä ei mainittu tutkittavan koulun nimeä eikä sitä, monelle luokalle kysely välitettiin.

Kerättyä aineistoa käsiteltäessä tulee pyrkiä säilyttämään kerrotut asiat mahdollisimman pitkään juuri sellaisina, kuin ne on kerrottu. Näin saadaan säilytettyä aineisto mahdollisimman tarkkana ja todenmukaisena. Eettisestä näkökulmasta katsottuna tutkimusaineisto tulee analysoida luotettavasti ja analyysissä on käytettävä koko saatua aineistoa. Pelkkä aineiston luokittelu ei tarkoita samaa kuin sen analysointi. Onnistuneessa analyysissä aineistosta havaitaan asioita, mitkä eivät lue suoraan saadussa vastauksessa. (Hakala 2016.) Kyselyn vastauksia läpikäydessä pyrittiin säilyttämään saadut vastaukset mahdollisimman pitkään juuri sellaisina, kuin oppilaat olivat ne kirjoittaneet. Tulosten syvempi analysointi oli haastavaa, ja se pohjautui pitkälti saatujen vastausten luokitteluun. Luokittelussa pyrittiin

säilyttämään tulosten luotettavuuden kannalta merkittävät käsitteet. Opinnäytetyön osiossa 8.1 on pohdittu saatuja vastauksia ja niiden kautta pyritty pääsemään johtopäätöksiin.

Sosiaali- ja terveystieteiden tutkimuksissa eettisten tietojen merkitys on tärkeä, koska yleensä tutkimuskohteena on ihminen ja sitä kautta tutkimukseen liittyy oleellisesti inhimillinen toiminta. Tutkimusetiikan tavoitteena on tuottaa tutkimuksen avulla eettisesti hyvää, sekä luotettavaa tietoa. Tutkimusetiikkaa noudattaessa tulee kunnioittaa tutkittavien ihmisoikeuksia ja kiinnittää erityistä huomiota asialliseen kohteluun. Tutkimusaiheen sekä tutkimuskysymysten tulee olla asiallisia, eivätkä ne saa loukata tai väheksyä tutkittavia henkilöitä. (Leino-Kilpi ym. 2014.)

Kvalitatiiviseen tutkimukseen kuuluu, että tutkittavilla on henkilökohtaista kokemusta tutkitavasta aiheesta. Tutkijan on siis kiinnitettävä huomiota aiheen mahdolliseen sensitiivisyyteen ja arkaluontoisuuteen. (Hakala 2016.) Tässä opinnäytetyössä käsiteltiin nuorten seksuaalisuutta ja seksuaalikasvatusta, mikä on aiheena hyvin arkaluontoinen niin tutkittavien iän, kuin tutkittavan aiheen kannalta. Kaikki kyselyyn osallistuneet eivät välttämättä uskaltaneet kertoa asioita juuri niin kuin ne ovat, koska heillä saattoi olla pelko esimerkiksi siitä, että heidän henkilöllisyytensä jollakin tavalla paljastuisi tai vastauksesta pystyisi päättelemään kirjoittajan. Tämä vaikuttaa opinnäytetyön luotettavuuteen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa osallistujamäärä on pieni, mikä jo itsessään lisää riskiä tutkittavien tunnistamiseen. Tutkijan tulisi jo tutkimussuunnitelmaa tehdessään pohtia, miten suojelee tutkittavia tunnistamisen riskiltä. (Hakala 2016.)

Opinnäytetyön luotettavuuteen vaikutti lisäksi se, että mahdollisesti vaikeasti ymmärrettäviin kysymyksiin tarjottiin nuorille esimerkkejä kysymyksen yhteyteen. Moni oli vastannut näihin kysymyksiin annettuja esimerkkejä käyttäen, mikä saattoi vääristää saatuja tuloksia. Syynä voi esimerkiksi olla, että oman mielipiteen keksiminen on voinut olla vaikeaa tai asiaa ei olla haluttu mieltä sen tarkemmin, ja siksi on vastattu vain jotain. Yhtenä syynä on varmasti myös ollut se, että vastaaja on kokenut kyseiset malliesimerkit haluamakseen vastaukseksi.

Opinnäytetyön luotettavuutta lisäävät ajantasaiset lähteet ja tutkittu tieto. Opinnäytetyössä pyrittiin käyttämään laajalti erilaisia lähteitä, jotta työstä saataisiin mahdollisimman monipuolinen. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa myös tutkijan rooli on aktiivinen, mikä voi kehittyä eettiseksi haasteeksi tutkimusta tehdessä. Läpi tutkimuksen tutkijan on tärkeää käsitellä asioita tutkittavan näkökulmasta, ei omasta näkökulmastaan. (Hakala 2016.) Lähteiden valitseminen ja tulosten kriittinen lukeminen oli ajoittain haastavaa, sillä omat kokemukset ja mielipiteet vaikuttivat lähteiden valitsemiseen ja siihen, minkä asian kokee teoreettisesti tärkeänä osana opinnäytetyötä. Aineistoa pyrittiin analysoimaan saatujen vastausten pohjalta,

eikä tekemään päätelmiä omien mielipiteiden perusteella. Teoreettista viitekehystä tehdessä oli tärkeää pitää mielessä, että opinnäytetyössä tutkittiin nimenomaan nuoria ja nuorten kokemuksia. Tämä auttoi haastavina hetkinä suuntaamaan kirjoittamista oikeaan suuntaan.

8.3 Jatkotutkimusehdotukset

Seksuaalisuus ja seksuaalikasvatus ovat osa jokaisen ihmisen elämänkaarta. Aihe on jatkuvasti ajankohtainen, minkä vuoksi sitä tulee edelleen kehittää ja tutkia. Koska nuoret ovat kaikki yksilöitä ja kokevat seksuaalikasvatukseen liittyvät asiat eri tavoin tärkeiksi, on vaikea luoda kaikille sopivia malleja seksuaalikasvatuksen antamisen tueksi.

Tutkimuksessa kävi ilmi, että nuoret etsivät paljon tietoa seksuaalisuudesta ja muista seksuaalikasvatuksen asioista internetistä. Jatkotutkimuksena voisi kartoittaa ja tutkia, mistä ja millaista tietoa nuoret tarkkaan ottaen hakevat. Opinnäytetyötä tehdessä ja tutkimuksen tuloksia analysoitaessa pohdittiin, ovatko nuoret lähdekriittisiä tietoa hakiessaan.

Lähteet

Aira, T., Kannas, L. & Peltonen, H. 2009. Kokemuksia ja näkemyksiä terveystiedon opetuksesta yläkouluissa. Viitattu 30.1.2021.

Saatavissa https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/kokemuksia_ja_-_nakemyksia_terveystiedon_opetuksesta_ylakouluissa.pdf

Apter, D., Väisälä, L. & Kaimola, K. 2006. Seksuaalisuus. Helsinki: Duodecim.

Cacciatore, R. 2015. Seksuaalisuuden portaat on tunnekasvatusmalli. Viitattu 4.2.2021
Saatavissa <http://www.raisacacciatore.fi/136>

Eduskunta. Lainsäädäntö. Viitattu 30.1.2021.

Saatavissa https://www.eduskunta.fi/FI/naineduskuntatoimii/kirjasto/aineistot/kotimainen_oikeus/kotimaiset-oikeuslahteet/Sivut/Lainsaadanto.aspx

Ehkäisynetti. Ehkäisymenetelmät. Viitattu 30.1.2021.

Saatavissa <https://www.ehkaisynetti.fi/ehkaisymenetelmat>

Hakala, T. 2016. Eettisyys laadullisessa tutkimuksessa –tutkijan näkökulma. Pro gradu-tutkielma. Viitattu 13.3.2021.

Saatavissa <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/100284/GRADU-1481615633.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Honkanen, N. 2017. Onnelliseksi –seksuaalisuus läpi elämänkaaren. Helsinki: Siltala.

Ihmisoikeudet. 2021. Seksuaalioikeudet. Viitattu 3.2.2021.

Saatavissa <http://www.ihmisoikeudet.net/index.php?page=seksuaalioikeudet>

Ilmonen, T., Karanka, I. & Palokari, S. 2019. Vernerin Ihmissuhteet ja seksuaalisuus. Seksuaalikasvatus ja –ohjaus. Viitattu 30.1.2021.

Saatavissa <https://verneri.net/yleis/seksuaalikasvatus-ja-ohjaus>

Jokinen, A. & Kela, V. 2019. Seksuaalikasvatusta oppilaiden ehdolla- Oppilaiden käsityksiä ja toiveita kartoittavalla design-tutkimuksella kohti mielekästä seksuaalikasvatusta. Viitattu 7.2.2021.

Saatavissa <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/118508/JokinenKela.pdf?sequence=2&isAllowed=y>

Juhila, K. Laadullisen tutkimuksen ominaispiirteet. Laadullisen tutkimuksen verkkokäsikirja. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoaarkisto. Viitattu 16.3.2021. Saatavissa <https://www.fsd.tuni.fi/fi/palvelut/metodit/laadullisen-tutkimuksen-ominaispiirteet/>

Järvinen, V. 2018. Hoitaja, älä suotta nolostele- seksuaalisuus on potilaalle voimavara. Tehy-lehti. Viitattu 15.3.2021.

Saatavissa <https://www.tehylehti.fi/fi/terveys/hoitaja-ala-suotta-nolostele-seksuaalisuus-potilaalle-voimavara>

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus 2020. Poikkeuksellisilla opetusjärjestelyillä vaikutuksia tasa-arvoiseen ja yhdenvertaiseen oppimiseen- Poikkeustilanne toi digiloikan, mutta oppimisen tuki ei ole ollut riittävää. Viitattu 15.3.2021.

Saatavissa <https://karvi.fi/2020/12/14/poikkeuksellisilla-opetusjarjestelyilla-vaikutuksia-tasa-arvoiseen-ja-yhdenvertaiseen-oppimiseen-poikkeustilanne-toi-digiloikan-mutta-oppimisen-tuki-ei-ollut-riittavaa/>

Kautto, R. & Lilja, S. 2015. 9.- luokkalaisten kokemuksia koulun seksuaalikasvatuksesta. Opinnäytetyö. Viitattu 30.1.2021

Saatavissa https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/100174/Kautto_Riina.pdf.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Kettunen, J. 2018. Tutkimusetiikka ja eettinen ennakoarviointi. Viitattu 2.3.2021
Saataavissa <https://inside.arcada.fi/hvbloggen/tutkimusetiikka-ja-eettinen-ennakoarviointi/>

Kihlström, M. 2020. Oikeilla nimillä. Seksuaalikasvatusopas aikuisille. Helsinki: Kosmos.

Klemetti, R. & Raussi-Lehto, E. 2016. Edistä, ehkäise, vaikuta –seksuaali- ja lisääntymisterveyyden toimintaohjelma 2014-2020. Viitattu 15.2.2021

Saatavissa https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116162/THL_OPAS33_VERKKO9.3.2016.pdf?sequence=3

Kontula, O. & Meriläinen, H. 2007. Koulun seksuaalikasvatus 2000- luvun Suomessa. Väestöliitto. Katsauksia E 26/2007. Helsinki: Väestötutkimuslaitos.

Korteniemi-Poikela, E. & Cacciatore, R. 2015. Seksuaalisuuden portaat. Opetushallitus. Oppaat ja käsikirjat 2015:1. Helsinki: Opetushallitus.

Koskimäki, A. & Mattilainen, A. 2012. Nuorten seksuaalinen kasvu- 9.- luokkalaisten kokemuksia ja toiveita seksuaalikasvatuksesta murrosiän tukena. Opinnäytetyö. Viitattu 8.3.2021.

Saatavissa https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/40695/matilainen_anitakoskimaki_anni.pdf?sequence=1

Kuortti, M. & Halonen, M. 2018. Miten nuorten seksuaaliterveyttä edistetään tehokkaimmin? Aikakauskirja Duodecim. Viitattu 15.3.2021.

Saatavissa <https://www.duodecimlehti.fi/duo14270>

Kuusela, M-M. 2016. Koulu ja seksuaalikasvatus sateenkaaren väreissä. Kasvatustieteen pro gradu –tutkielma. Viitattu 3.2.2021.

Saatavissa <https://jyx.jyu.fi/bitstream/handle/123456789/48950/1/URN%3ANBN%3Afi%3Aju-201602261711.pdf>

Kyngäs, H., Elo, S., Pölkki, T., Kääriäinen, M., Kanste, O. 2011. Sisällönanalyysi suomalaisessa hoitotieteellisessä tutkimuksessa. Hoitotiede. Nro. 23. Viitattu 5.2.2021.

Saatavissa <https://docplayer.fi/40235253-Sisallönanalyysi-suomalaisessa-hoitotieteellisessä-tutkimuksessa.html>

Lehtonen, J. 2012. Opettajien käsityksiä seksuaalisuuden kirjosta. Nuorisotutkimus 2/12. Artikkel. Viitattu 5.2.2021

Saatavissa <https://elektra.helsinki.fi/oa/0780-0886/2012/2/opettaji.pdf>

Lehtonen, J. 2003. Seksuaalisuus ja sukupuoli koulussa. Näkökulmana heteronormatiivisuus ja ei-heteroseksuaalisten nuorten kertomukset. Helsinki: Yliopistopaino & Nuorisotutkimusverkosto.

Leino-Kilpi, H., Välimäki, M. 2014. Etiikka hoitotyössä. Helsinki: SanomaPro.

Miesvirta, E. & Tuomola, A. 2019. Seksuaalikasvatus peruskoulun oppikirjoissa. Kasvatustieteen pro gradu –tutkielma. Viitattu 15.2.2021

Saatavissa <https://www.utupub.fi/bitstream/handle/10024/147286/Gradu%20Miesvirta%20%20Tuomola.pdf?sequence=1&isAllowed=y>

Mäki, S. Seksuaalikasvatusta nuorille –opettajan opas. Viitattu 15.3.2021.

Saatavissa https://www.subjectaid.fi/storage/ma/8e92ed39fcc44175aa436aa8bde47a0e/67067b72fac74240969888332ae06a43/pdf/DFB194BC811F04933A8D1A405B6CCA2F6B8ABBCE/RFSU_Opettajan_opas.pdf

- Mäkinen, A. & Teikari, K. 2013. Luokanopettajien valmiudet seksuaalikasvatukseen. Kasvatustieteen pro gradu -tutkielma. Viitattu 4.2.2021
Saataavissa <https://trepo.tuni.fi/bitstream/handle/10024/84953/gradu07016.pdf?sequence=1>
- Nuoperi. Nuori/nuoruus. Viitattu 30.1.2021.
Saataavissa <http://www.nuoperi.fi/sanasto2.php?id=18>
- Nuorisolaki. 21.12.2016/1285. Viitattu 30.1.2021.
Saataavissa <https://finlex.fi/fi/laki/alkup/2016/20161285>
- Nuortennetti. 2010. Ehkäisy. Viitattu 15.3.2021.
Saataavissa <https://www.nuortennetti.fi/seksuaalisuus/ehkaisy/>
- Nuortennetti. 2020. Digihyvintointi. Viitattu 15.3.2021.
Saataavissa <https://www.nuortennetti.fi/netti-ja-media/digihyvintointi/>
- Opetushallitus. Perusopetuksen opetussuunnitelmien ydinasiat. Viitattu 15.3.2020.
Saataavissa <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusopetuksen-opetussuunnitelman-ydinasiat>
- Opetushallitus. 2021. Tutkiva oppiminen ja ilmiöpohjaisuus. Viitattu 30.1.2021.
Saataavissa <https://www.oph.fi/fi/oppimateriaali/miina-ja-ville-opettajan-oppaita/etn-tyota-poja/tutkiva-oppiminen-ja-ilmio-pohjaisuus>
- Opetushallitus. 2014. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Viitattu 5.2.2021.
Saataavissa <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/perusopetuksen-opetussuunnitelman-perusteet#1230b6fb>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. 2017. Lait ja asetukset: Nuoriso. Viitattu 4.2.2021
Saataavissa <https://minedu.fi/nuoriso/lainsaadanto>
- Opetus- ja kulttuuriministeriö. Yleissivistävää koulutusta koskeva keskeinen lainsäädäntö. Viitattu 3.2.2021.
Saataavissa <https://minedu.fi/yleissivistava-koulutus-lainsaadanto>
- Opintopolku. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteet. Viitattu 30.1.2021.
Saataavissa <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/perusopetus/419550/sisallot/478973>
- Rinta-Tassi, M. 2019. Lähes joka viides yläkoululainen jättää kokonaan käyttämättä ehkäisyä – "Valistus ei ole mennyt perille". Uutinen. Viitattu 15.2.2021.
Saataavissa <https://yle.fi/uutiset/3-10980813>
- Saaranen-Kauppinen, A. & Puusniekka, A. 2006. KvaliMOTV - Menetelmäopetuksen tietovaranto (verkkojulkaisu). Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Viitattu 12.3.2021.
Saataavissa https://www.fsd.tuni.fi/menetelmaopetus/kvali/L1_2.html
- Seta. Sateenkaarisanasto. Seksuaalinen suuntautuminen. Viitattu 2.2.2021.
Saataavissa https://seta.fi/sateenkaaritieto/seksuaalinen-suuntautuminen/?gclid=CjwKCAiAjeSABhAPEiwAqfxUR-dug76TO5t1YzSAvIKV6V7dbxLZzoaNFVz0NIXNv77VDpuwPs0TiuRoCUVIQAvD_BwE
- Storvik-Sydänmaa, S., Talvensaari, H., Kaisvuori, T. & Uotila, N. 2012. Lapsen ja nuoren hoitotyö. 1. painos. Helsinki: Sanomapro.
- Terveystieteiden laitos. 30.12.2021/1326. Viitattu 30.1.2021.
Saataavissa <https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>
- Terveystieteiden laitos. 2015. Seksuaalikasvatuksen tueksi. Viitattu 24.2.2021
Saataavissa <https://docplayer.fi/13845484-Seksuaalikasvatuksen-tueksi.html>

- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019a. Lapset, nuoret ja perheet. Seksuaalikasvatus. Viitattu 30.1.2021.
Saatavissa https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/seksuaalikasvatus
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2019b. Seksuaalisuus puheeksi. Viitattu 8.3.2021.
Saatavissa https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/tyon_tueksi/menetelmat/seksuaalisuus-puheeksi
- Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. 2020. Sukupuolten tasa-arvo. Sukupuolen moninaisuus. Viitattu 8.3.2021.
Saatavissa <https://thl.fi/fi/web/sukupuolten-tasa-arvo/sukupuoli/sukupuolen-moninaisuus>
- Tuomivaara, T. 2005. Kvantitatiivinen ja Kvalitatiivinen tutkimus. Tieteellisen tutkimuksen perusteet. Viitattu 12.3.2021
Saatavissa <https://www.mv.helsinki.fi/home/ttuomiva/Y125luku6.pdf>
- Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. 338/2011, 16§. Viitattu 30.1.2021.
Saatavissa <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2011/20110338>

Hyvät 9.- luokkalaisten vanhemmat

Liite 1

Olemme sairaanhoitajaopiskelijoita LAB-ammattikorkeakoulusta ja viestimme koskee opinnäytetyötämme. Teemme opinnäytetyötä koskien 9.-luokkalaisten kokemuksia ja toiveita heidän saamastaan seksuaalikasvatuksesta koulussa. Opinnäytetyömme tavoite on kyselyn avulla parantaa oppilaitten seksuaalikasvatuksen laatua peruskoulussa.

Koronavirustilanteen takia tulemme toteuttamaan aineistonkeruun sähköisesti syksyn 2020 aikana. Kyselyssä oppilaat vastaavat avoimiin kysymyksiin koskien seksuaalikasvatusta koulussa. Oppilaat tekevät kyselyn nimettömänä ja kyselyyn vastaaminen on vapaaehtoista. Kysely toteutetaan sähköisesti Webropol- järjestelmässä, kyselyn tiedot eivät leviä muille osapuolille. Tällä varmistamme sen, että vastaajien henkilöllisyys pysyy salassa. Tulosten analysoinnin jälkeen kaikki kyselyaineistot hävitetään asianmukaisesti.

Lupa tutkimukseen on saatu Kasvatus- ja opetustoimelta. Käymme vastaukset läpi syksyn 2020 aikana ja opinnäytetyömme on määrä valmistua tammikuuhun 2021 mennessä. Valmis työ on nähtävissä koulun internetsivuilla, (www.theseus.fi) jossa pääsette tarkastelemaan opinnäytetyötä ja vastausten perusteella saatuja tuloksia.

Wilma- viestiin vastaamatta jättäminen tulkitaan suostumukseksi. Jos siis ette tahdo nuorene osallistuvan kyselyyn, vastaattehan tähän Wilma- viestiin.

Ystävällisin terveisin,
sairaanhoitajaopiskelijat

Janita Pellinen, Julia Suomalainen, Kia Tanskanen & Jenna Vainio

Hei sinä 9.- luokkalainen

Liite 2

Olemme sairaanhoitajaopiskelijoita LAB- ammattikorkeakoulusta ja viestimme koskee opinnäytetyötämme. Teemme opinnäytetyötä koskien 9.-luokkalaisten kokemuksia ja toiveita saamastasi seksuaalikasvatuksesta koulussa. Opinnäytetyömme tavoite on kyselyn avulla parantaa oppilaiden seksuaalikasvatuksen laatua peruskoulussa.

Kyselyssä on avoimia kysymyksiä koskien saamaasi seksuaalikasvatusta koulussa. Kysely tehdään nimettömänä ja vastaaminen on vapaaehtoista. Kyselylomake täytetään Webropol- järjestelmässä, eikä kyselyn tiedot leviä muille osapuolille. Tällä varmistamme sen, että sinun henkilöllisyytesi pysyy salassa. Tulosten analysoinnin jälkeen kaikki aineisto hävitetään asianmukaisesti.

Toivomme, että vastaat kysymyksiin rehellisesti, asiallisesti ja parhaan kykysi mukaan. Näin tuloksia ja niistä saatua tietoa voidaan käyttää parhaalla mahdollisella tavalla kartoittamaan seksuaalikasvatuksen laatua. Valmis työ tulee olemaan nähtävissä koulun internetsivuilla (www.theseus.fi), jossa pääset tarkastelemaan opinnäytetyötä ja vastausten perusteella saatuja tuloksia.

Kiitos osallistumisestasi!

Ystävällisin terveisin,
sairaanhoitajaopiskelijat,

Janita Pellinen, Julia Suomalainen, Kia Tanskanen & Jenna Vainio

Vastaathan alla oleviin kysymyksiin. Kysymykset ovat monivalintakysymyksiä (kyllä /ei) ja avoimia kysymyksiä, joihin voit vastata omin sanoin.

1. Koetko, että nykyisen seksuaalikasvatuksen määrä koulussa on riittävää? (kyllä/ei)

a. Miten olet hyötynyt jo saamastasi seksuaalikasvatuksesta koulussa? (esim. murrosikä, seurustelu, ehkäisy, seksuaalinen suuntautuminen, sukupuoli-identiteetti)

b. Jos et ole hyötynyt jo saamastasi seksuaalikasvatuksesta koulussa, miksi et?

2. Minkälaisista seksuaalikasvatuksen asioista sinulle on puhuttu koulussa? (esim. murrosikä, seurustelu, ehkäisy, seksuaalinen suuntautuminen, sukupuoli-identiteetti) (kyllä/ei)

a. Millä tavalla erilaisista seksuaalikasvatuksen asioista sinulle on puhuttu koulussa?

b. Minkälaiseksi koet koulussa annetun seksuaalikasvatuksen merkityksen ja roolin omassa elämässäsi? (esim. verrattuna sosiaalisesta mediasta, kavereilta, läheisiltä saamaasi seksuaalikasvatukseen)

c. Koulussa saamani seksuaalikasvatus on ollut sopivaa minulle.

1	2	3	4	5
Täysin eri mieltä	Eri mieltä	En samaa/en eri mieltä	Samaa mieltä	Täysin samaa mieltä

3. Minkälaisia asioita toivoisit lisää koulussa saamaasi seksuaalikasvatukseen?

4. Mitkä asiat koulussa saatavasta seksuaalikasvatuksesta ovat sinulle tärkeimpiä?

5. Minkä jo koulussa saamasi seksuaalikasvatuksen asian koet vähemmän tärkeäksi? (esim. murrosikä, seurustelu, ehkäisy, seksuaalinen suuntautuminen, sukupuoli-identiteetti)

6. Onko jotain seksuaalikasvatukseen liittyvää, josta haluaisit vielä kertoa?

KIITOS VASTAUKSISTASI!

Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus

Opinnäytetyömme ”9.-luokkalaisten kokemuksia saamastaan seksuaalikasvatuksesta ja siihen liittyvistä toiveista koulussa” tutkii koulussa annettua seksuaalikasvatusta 9.-luokkalaisten näkökulmasta.

Tutkimuksemme kohdistuu xxxxxxxxxx koulun 9. -luokkalaisiin.

Emme kerää tutkittavista henkilötietoja. Koska kaikki ovat samalla luokka-asteella, voimme olettaa, että kaikki tutkittavat ovat saman ikäisiä

Mitä tietoja keräämme?

Tutkittavien ikä on ainoa tutkimukseen vaikuttava tieto.

Millä perusteella keräämme tietoja?

Oppilailta, sekä heidän huoltajiltaan pyydetään suostumus tutkimukseen osallistumiseen.

Mistä kaikkialta henkilötietoja keräämme

Tarvittavat tiedot kerätään sähköisellä kyselylomakkeella tutkittavilta itseltään, muualta tietoja ei kerätä.

Kenelle tietoja siirretään?

Opinnäytetyön tutkimusmateriaalin kautta saatuja tietoja ei luovuteta opinnäytetyön tekijöiden lisäksi millekään ulkopuolisille tahoille.

Minne tietoja siirretään? / Tietojen siirto tai luovuttaminen EU:n tai Euroopan talousalueen ulkopuolelle

Tutkimusaineiston läpikäymiseen ja opinnäytetyön työstöön käytetään LAB- Ammattikorkeakoulun kautta saatua Office -ohjelmaa, ja sen online versiota. Oletus on, että tiedot eivät siirry ulkopuolelle, jos käytämme esimerkiksi koulun tiloissa tehdessämme suojattua internet verkkoa. Tietoja siirretään myös opinnäytetyön tekijöiden henkilökohtaisten tietokoneiden välillä, tähän käytämme koulun sähköpostia.

Kerättyjen tietojen turvallinen säilyttäminen

Opinnäytetyön laatijoita on ohjeistettu salassapitovelvollisuudesta koskien opinnäytetyön laatimisen yhteydessä kerätyistä tiedoista.

Aineistoa kerätään Webropol -kyselytyökalun avulla. Tietoihin on pääsy vain opinnäytetyön tekijöillä. Tietoja käsitellään LAB- Ammattikorkeakoulun palvelimilla, sekä jokaisen opinnäytetyön tekijä omilla henkilökohtaisilla, salasanasuojatuilla tietokoneilla.

Tutkittavilta ei kerätä suoria henkilötietoja missään vaiheessa, kyselyn he täyttävät mahdollisuuksien mukaan koulussa, koulun tietokoneilla ja verkossa. Tutkittavat pysyvät anonyymeinä kaikissa tutkimuksen vaiheissa.

Opinnäytetyön valmistuttua kaikki tutkimusmateriaali hävitetään tekijöiden tietokoneiden palvelimilta, sekä koulun Office -ohjelman online versiosta pysyvästi.

Kuinka kauan kerättyä aineistoa säilytetään?

Tutkimusaineistoa säilytetään tarvittaessa opinnäytetyön valmistumiseen asti.

Millaista päätöksentekoa?

Opinnäytetyöprosessissa päätöksistä ovat vastuussa lain sekä tutkimusluvan puitteissa opinnäytetyön tekijät.

Rekisteröidyn oikeudet

Rekisteröidyllä on oikeus peruuttaa antamansa suostumus, milloin henkilötietojen käsittely perustuu suostumukseen. Tutkimuksen keskeyttämiseen ja suostumuksen peruuttamiseen mennessä kerättyjä tietoja ja näytteitä voidaan käyttää osana tutkimusaineistoja.

Rekisteröidyllä on oikeus tehdä valitus Tietosuojavaltuutetun toimistoon, mikäli rekisteröity katsoo, että häntä koskevien henkilötietojen käsittelyssä on rikottu voimassa olevaa tietolainsäädäntöä.

Rekisteröidyllä on seuraavat EU:n yleisen tietosuojasetuksen mukaiset oikeudet:

- a) Rekisteröidyn oikeus tarkistaa itseään koskevat tiedot.
- b) Rekisteröidyn oikeus tietojensa oikaisemiseen.
- c) Rekisteröidyn oikeus tietojensa poistamiseen. Oikeutta henkilötietojen poistamiseen ei sovelleta, jos tietojen käsittely on tarpeen yleisen edun mukaisia arkistointitarkoituksia taikka tieteellisiä tai historiallisia tutkimustarkoituksia tai tilastollisia tarkoituksia varten, jos oikeus tietojen poistamiseen estää tai suuresti vaikeuttaa henkilötietojen käsittelyä
- d) Rekisteröidyn oikeus tietojen rajoittamiseen.
- e) Rekisteröidyn oikeus siirtää tiedot toiselle rekisterinpitäjälle.

Tutkimusrekisterin tiedot

Tutkimus on kertatutkimus, jos vain ensimmäisellä kyselykerralla vastauksia saadaan tarvittavan paljon. Muussa tapauksessa kysely toistetaan toiselle xxxxxxxx koulun 9.-luokalle.

Tutkimuksen suunniteltu kestoaika on luvan saamisesta vuoden 2020 loppuun, jos oletetaan että lupa saadaan riittävän nopeasti eikä tutkimus viivästy. Tutkimuksesta saatavaa materiaalia säilytetään opinnäytetyön valmistumiseen asti.

Rekisterinpitäjän ja yhteys henkilön tiedot

Kia Tanskanen

sähköposti: xxxxxxxxxxxx
puhelinnumero: xxx xxxx xxx
kotiosoite: xxxxxxxxxxxx

Tutkimushankkeen vastuullinen johtaja

Opinnäytetyöryhmämme eli Janita Pellinen, Julia Suomalainen, Kia Tanskanen & Jenna Vainio olemme vastuussa tutkimuksen suorittamisesta ja opinnäytetyön tekemisestä.

Tutkimuksen suorittajat

Opinnäytetyön tekijät:

Janita Pellinen, Julia Suomalainen, Kia Tanskanen & Jenna Vainio